Контрольный экземпляр

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советей Министрий Советей орган

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 111 (4552). ЕРА, 16 сентябрь 1971 шу. Мах 2 кеп. Газет арадувл 1923 шера денз

Дукха ха йоаццаш «Малгобекнефть» мехкдаьттеи гази йоаккхача управлене № 2 йолча хий хьачуувзача насоснена кIалхара лаьтта Iохьидда авари хилар кхерам бар, кхаь центробежни насосашта сихха монтаж яра нах оарцагIбаьхабецаре. Насоснешта монтаж еча юкъа къаьстта ха ца къовсаш дика болх бир слесарашеи операторашеи Ахриев Илеза, Чертоев Солтас, Хаматханов Хьадриса, кхычар. Ши насосни болх бе йола а ялийта, кхоалагIъяр йистейоаккхаш ба уж.

СУРТА ТIА: кхоалагIа насосни эксплуатаце дIаяла кийчлуш ба (аьрдехьарвар) Чертоев Солта, Хаматханов Хьадрис.

А. Кычикова сурт.

ЯХЬА ПАРТИЙНИ КУЛГАЛДАР

Социализми коммунизми хьалъеча ерригача этапашка вай парте эгтара чIоагIагIа лоархIам баьб, хIанз а бу яхь дегIайоалаяра, наьха творчески инициатива айяра, социалистически коллективизм вIаштIехьъяккхара йола низ бола средство из хиларах тарра. Сийлахь-боккха Октябрь котбаьнначул тIехьагIа В. И. Ленина цу сахьате декхар хьалхашка оттадаьд яхь вIашагIйолла. «ХIаьта нагахьа санна яхь вIашагIйоллилга, — яздаьд цо, — вовй паччахьалкхен декхар санна вай дIаоттадой,.. результаташ шоаш тешшаме хьахьокханза яргьяц, гIирс дIахо хьапбара формаш вайна хьалха а йоахаргья».

Ленински васкеташта тешаме йолча Коммунистически парте къахьегамхой лоIами хьинари, цар къахьегама энтузиазм тIаерзаю керда общество хьапъяра доккхий декхараш кхоачашдара. Парте кулгалца белггала дерригаче халкъа юкъара а хинна яьржай яхь, советски экономикеи культуреи айяра низ духбувла хьаст, вай планаш кхоачашъяра эффективни метод а хинна дIаэттай.

КПСС XXIV съездо белгалбаь производствана массе оагIорахьара интенсификаци яраи цун эффективность лакхъяраи тIаберзабаь никъ чакхбоаккхача хIанзарча хьалашка парте тIахьех яхьа кхы а чIоагIагIа уйла тIаяхийтара. «Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга дIахо а тоадара хьакъехьа» КПСС ЦК баьча сацамо партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама органаш декхарийла яьй социалистически яхь дIахо эргайоахаш тоаенга Iалашде, цу даькъера кхоачамбоацараш дIадаха.

Социалистически яхьа кулгалдара, къахьегамхой творчески инициативеи хьинари дегIадоаладара йIаьхий опыт йолаш я партийни комитеташ. Iилма - технически революце дIадехараш теркал а деш цу маьхерча опытах бизза пайда эцар — хIара партийни организаце декхар.

Новаторства уйлах, денаьеча гIулакхех йизза я вай Даьхен столицерча — Москверча къахьегамхой социалистически яхь. ЧIоагIа вIаштIехьдаьхан хьалхашка латта декхар кхоачашдергдолаши тIадерзаду цар шоай низаш нийслагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра. Партийни организацеша патриотически почина юхь йолаь ца Iеш, царна хIара денна кулгал а ду. КПСС МГК къоабалбаьча Каминински района къахьегамхой тIахьехамагIа столице хьинаре яржаш латт Сийлахь-боккхача Октябра 54 шу дизара тIехьара яхь.

Яхьа керда формаш дегIайоалаяра кIезига хIама дац Ленинграда коммунисташа. «Пхе ден задани — диъ дийнахь» яхача болама юхь йолаяьй Кировски завода шлифовщикаша Лебедев Евгенеи Козлов Анатолеи. Из почин хIанзле а хьаллаьцай 80 эзар совгIа ленинградцаша. Яхьа прогрессивни формаш шерра юкъекхуху Киева, Минска, Тбилисе, Ташкента, Рига, Свердловска, Горьке, Новосибирска, кхыча промышленни центрий предприятешка. Юрта боахама къахьегамхоша тIагIертта къовсам лоаттабу ялат, лаьттанцареи хьайбашкареи йоаха кхыйола продукташ дукхагIа яхар духьа.

Цхьабакъда, дуккхача партийни профсоюзни органаша кIоаргга теркалбац социалистически яхьа чулоацам, коммунизм хьалъяра хIанзарча этапо цунгара дIадехараш уйла кIезига тIайохийт. Яхьа лоархIама бизза мах бац цхьацйолча моттигашка производствана доал де къахьегамхой юкъеозара, цар сахьетам лакхбара.

КПСС Центральни Комитето союзни республикай Компартей ЦК, парте крайкомашта, обкомашта, горкомашта, райкомашта, юкхьанцарча партийни организацешта тIадиллад социалистически яхье коммунисташка хьалхле хулга Iалашдар, администрацей гIулакхашта тIахьожам лоаттабара бокъонах, из вIаштIехьйоаккхилга тоадара бизза пайда эцар, наха юкъе беча политически балха дукха формаш из дегIайоалаяра тIаерзаяр, профсоюзийи комсомолеи лоархIам лакхбар.

Яхьах дика пайда балац партийни организацеш цунга юкъ-юкъе а ца хьежаш, хIара денна, гIулакх кIоаргга довза а довзаш хьежаш хилча мара. Яхьа демократически лардаш дегIакхувлилга Iалашде, цун условеши социалистически декхараши кийчдеча, уж миштa кхоачашду хьожачеи цар итогаш ечеи дуккха нах юкъеоза беза цар. Яхь вIаштIехьъяккхара ленински принципаш — из шерра дIайовзийтар, хьахиннараш вIаши нийсдар, опыт практически кердаяккхара торолерраглa чакхъяханза яргьяц. Iалаьмате лоархIаме да поощрени яра гIулакхаш нийса чакхдахар, моральни стимулашта къаьстта чIоагIа уйла тIа а йохийташ. Яхье кхы а дукхагIа новкъстал де деза къахьегамцара коммунистически гIулакхаш вIаштIехьдахара.

Из дуккхача наьха патриотически болам толаме дегIаахара лоархIамегIа долча хьалех ца! — партийно - организационни идейно - кхетамеи болх ха а ховш вIаштIехьбаккхар. Нийса гIулакх да партийни боахамеи кулгалхоша хIанзерчеи дIахорчеи декхарий, яхьах хьахиннарий хьакъехьа коллективешта хьелхашка выступленеш елга, парте политика керттера дешаш кхетаргболаш дIадовзийтилга вIаштIехьдоахача партийни комитеташа, юкхьанцарча партийни организацеша дер. Цу гIулакха шерагIа пайда эца беза массови информаце средствaех — кепайоазонех, кинох, радиох, телевиденех. Массе оагIорахьара новкъостал данза даргдац коммунистически къахьегама школашта.

КПСС Центральни Комитета сацамгара хьадоагIаш да халкъа боахама тайп-тайпарча довкъошка яхь дIахо эргайоахаш тоаяра даькъера партийни организацей хьадда декхараш. Из документ массе метте Iомаделга, партийни организацешка, болхлой, колхозхой, гIулакхерча наьха собранешка, хIара коллективана хьалхашка латта декхараш теркал а деш, дувцилга вIаштIехьдаккханза даргдац. Коммунисташа, берригача къахьегамхоша енна предложенеш вIашагIтехачули анализ яьчули тIехьагIа лоархIаме да бокъонца маьхе мел доле хIама хьахаржари цун ларде тIа парте указаш чакхъяхара хьадда мероприятеш кийчъяри.

Советски халкъо ший хьинар ца кходеш къахьег КПСС XXIV съездо оттаяь сийлахь-йоккхий кхолламе планаш кхоачашъяра. «Уж планаш кхоачашьелга, — йоахар нов. Л. И. Брежнева съезде ше къамаьл деш, — вайх хIаране хьегача къих, вай вIаштIехьдаьннеи дисциплина йолаши хиларах, леладе ховши тIагIерттаи гIулакх леладарах тийша да. Хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара лоаттабеча къовсама нах оарцагIбахар, дерригa халкъ коммунизм хьалъяра ленински платформа тIа кхы а айхагIа кхотадар ишта да парте, ерригаче цун организацей керттера декхар».

13 сентябрера «Правда» передовая

Сийлахь-боккхача Октябра сийна

Укх шера бархI бетта продукци арахецара план 108 проценти, реализаци яра план 105,3 проценти кхоачаш а яь, керда толамаш доахаш я хIанз «Нефтегазавтоматика» завода коллектив.

Завода участкашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт 8 бетта план 5 ди ханал хьалха кхоачашъяь электронни монтажаи промышленни наладкаи 2-гIа участок.

КУБ-1, ТКБ-1 промыслашта лаьрхIа телемеханика арахецаш ба М. Коновалова кулгалдеча цу участкера болхлой. Заводе хьалхарчарца елар цунна коммунистически къахьегама участок яха сийлен цIи.

Дийнахьара нормаш 120—150 процент кхоачашъеш къахьег фрезеровщика А. Биролькина, наладчика В. Никитина, токараша В. Брико, А. Баранниковас, кхычар.

Сурта тIа: наладчик Никитин Валентин.

Н. Плиева сурт.

СИЙЛАХЬЧА ОКТЯБРА

Октябрьски революце 54 шу дузача денна сийленца накъабахара яьржача социалистически яхье хьалха латт бурув тохара балхий Грозненски управлене цхьоалагIча районни инженерно-технически служба № 140 йола буровой бригада. БархI бетта план ханал кIира хьалха кхоачаш а яь планал совгIа 1936 метр бурув техад цар. Духхьал август бетта 1167 метр бурув техар цар, цу бетта ерригача управлене техача бурох 35 процент гаргга хул из. Дикча IокIоаргбеннаб уж сентябре а.

Дика толам баьккхаб бурувдеттараша материалаш кхоьмбеш дIаахийтара яьржача яхье а. Укх шера бархI бетта обсадни колоннаш, цемент, кхыйола материалаш кхоирах паччахьалкхенна 20 эзар сом пайда бир цар.

Шоай декхарех лоархIа а беш скважинаш ханал хьалха эксплуатаце дIаяла цар вIаштIехьдалар хьалхара бахьан да кулгалхоша болх нийса вIаштIехьбаккхар. хIара бригада члена бурув тохара техника дика йовзаш хилар, цIенхаштта цар къахьегар. Дийнахьара декхараш даим тIехкхоачашдеш хьабоагIа бурувдеттараш М. Исаев, И. Ледовской, З. Исламов, лаборантка Е. Гошева, слесарь М. Гунаев, кхыбараш.

Н. ГАБАЕВ.

ХIАМАН КХОМБЕШ ХИЛЧА

«Грознефть» объединене старогрозненски автотранспортни контора коа догIо йошаеш, михо йокъаеш латташ дукха ха яьккхар КРАз-214 яхача йоккхача автомашено. Машена тIа латтар скважинашта промывочно - пропарочни обработка ю оборудовани. Дуккхача шерашка болх баьчул тIехьагIа пайдана йоацача йоалаш ехар из агрегат. Цхьабакъда, дика тоабича пайдана хила мегаш бар машена мотор. Ишта дале а «ер ше дуаргдоа дуне дна» яьннай, тишача аьшка дIачу па елча кхы пайдана яьннa, геркал а ца еш латтийтар из.

Амма, бакъда, цун ираз кхоачаленна хиннадацар. Цун «къина» шофера Л. С. Антипятова бIарг тIаэттар цунна. Ха яха, корта кIайбала бийраа сат ва из. 30 шу даьннад цо хIанз ше волча хьинаре къахьега. Бахара хамбу, зIамигачун а, доккхачун а кхомбу, хьурмат ду производствах дог лазаш волча нов. Антипятова.

— Зехьа па йоаеш буровойшка беза мухь, оборудовани дIа-юха кхаьха автоприцеп йича фу дартеш цох, — аьлар Леонид Сергеевича гаража заведующега В. И. Шерстобитовга. Уйла яьчул тIехьагIа цо яхачоа раьза хилар заведующи. Контора кулгалхошкара бокъо а яьккха кхы гоа ца еш автоприцеп вIашагIйоллара болх дIаболабир. Инженераша А. М. Крючкова, В. Н. Новикова конструкцеш прицепа оборудовани вIашагIъеллар. ХIаьта автомастерске слесараша Ласи воIеи В. М., А. В. КовтунгIар дика тоабир машена мотори ходовой дакъеи. Иштта дукха ха ялалехьа хьайир йоккха башха - дика автоприцеп. Технически хьажар дича тIехдика мах а беш 32—87 ЧИВ яха паччахьалкхен номер елар кердача автоприцепа.

ХIана юха дийнъяьча цу автоприцепа тIа болх беш ва эгтара хьалха из идея дагайохийтаи из вIашагIйоллаш дакъа лоацаш хиннеи къахьегама ветеран Л. С. Антипятов. Болх дика а бу. Буровой вышкашка беза мухь, оборудовани дIа-юха кхухь цо. Дийнахь йола норма 160—180 процент кхоачашъю нов. Антипятова. Довкъий халача наькъашка гIолла цкъа хьош 18 тонна дIахьу автоприцепа. Контора моллагIча кхыча автоприцепа хьочул шозза дукхагIа хул из. Цо бечен бергболчен пайданга диллача цунга шийга дIалахар вIалла лархIа а дагIац. Ший карарча транспорта дика доалду Л. С. Антипятова. Социалистически рузкъан кхомбара, хьурмат дара боккъал дола масал да из. Цу гIулакха уйла елаш!

А. КРАВЦОВ.

ЯХЬЕ КОТБАЬННАРАШ

РСФСР юрта боахама Министерства коллеге а юрта боахамеи заготовкайи болхлойи гIулакхерча наьхеи профсоюза ЦК Президиумо а итогаш йир 1971 шерахьалхарча 6 бетта совхозашеи паччахьалкхеи кхыча предприятешеи лелаяьча Ерригроссийски социалистически яхьа.

Ерригроссийски социалистически яхье котъяьннаргаш лаьрхIай (Нохч-ГIалгIай АССР-ера) «Ермоловский» совхозеи сомий культурай фу леладеча хозрасчетни республикански контораи коллективаш. Ахчан премеш а луш царна хьожаяьй РСФСР юрта боахама Министерства а юрта боахамеи заготовкайи болхлойи гIулакхерча наьхеи профсоюза ЦК а карара кара тела цIе байракхаш.

ПРОПАГАНДИСТИЙ СЕМИНАР

Республике партийни дешара система кердача шера ю кийчо яь йоалаш латт. Къаьстта теркам тIаухийт партийни организацеша пропагандисташ теоретически а, методически а кийчбара. Цу гIулакха хетаяь ер укх деношка политически просвещене ШагIа хинна пропагандистий семинар. Итт дийнахь хиннача цу семинаре дакъа лоацаш бар партийни дешара система юххьанцарча политшколайи комсомольски политпросвещене кружокийи кулгалхой. Цул совгIа цига гулбеннабар пропаганда ерригача массови дешара формай кулгалхой.

ХIанзарча этапе коммунизм хьалъярах, парте экономически политика керттерча дешаех, советски общество социально - политически дегIаярах, дерригдунен революционни процесс дегIаяра проблемаехи партей паччахьалкхеннеи арахьарча политика декхарехи яр семинаре йийша лекцеш. Пропагандисташта лекцеш йийшар республика юрта боахама министра И. Полушкина, ЧИАССР Госплана председатела Е. Брыксина, «Грознефть» объединене начальника Б. Назарова Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен пединститута кафедрай заведующеша Р Дулерайнеи К. Ефановеи, парте обкома лектораша В. Банкина, П. Яськос, Iилмаи кандидаташа А. Похвищевас, А. Багдасаряна, В. Синельникова.

КПСС XXIV съезда решенешка хьежжа теоретически методически дешаш семинаре кIоаргга Iомадарах пропагандисташта доккха новкъостал хургда шоай марксистско - ленински теори лакхъяра.

* * *

Самардийнахь парте обкома политически дешара ШагIа хьайиллай партийни комсомольски дешара юкъерчеи лакхерчеи звеньяьй пропагандистий семинар. Цига, хьалхагIа хиннача пропагандистий семинаре а санна, керттера уйла тIайохийтаргья КПСС XXIV съезда материалаш кIоаргга Iомаяра.

Семинаро болх дIаболабаьча хьалхарча дийнахь дунен халкъашта юкъерча хIанзарча хьала цхьадолча дешай бокъонца анализ а еш пропагандисташта доклад йир КПСС ЦК пропаганда отдела лектора А. В Вахрамеева. «КПСС XXIV съезд хIанзарча этапе коммунизм хьалъяра лекхарех, коммунизм хьалъеча парте лоархIам лакхбарах» —ишта я семинаре Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен педагогически института КПСС исторе кафедра заведующе К. И. Ефанова йийшача лекце тема.

Семинар дIахо а ший болх беш я.

ЦОНАШКЕИ ДАЬГIЕНАШКЕИ ХИЙ ДИЛЛА

Хий дехкар бахьан долаш даьгIений продуктивность ялхазза лакхьеннай Тамбовски областа «Моршанский» совхозе. Нагахьа санна хьалха хIара гектара тIара сийна бьаьца укхаза низткъа 40 центнер йоалаш хиннаяле, хий дилларо йиш хилийтай хьалхарча сезоне а тIехь хIара гектара тIара йоала буц 245 центнерага дIаккхоачае. Хий декхарах боккха пайда боалаш хилара тешал ду Российски Федераце, Украина, Белоруссе, Прибалтика дуккхача боахамий опыто. Цу тIа а даьгIенашка хий дехкаро йиш хулийт доаханна тешшаме доакъараш хургдола моттигаш вIаштIеъяха меттал, дуккха лаьтташ кхы культураш кхеяра мукъадаха а. Цу моршански совхозе 300 гектар долча лаьттара чуккахьа болабеннаб хьалхагIа хий ца дехкача 100 гектара тIара кхиьхьар миссел доакъар.

Хий дехка даьгIенаши цонаши дукхагIа хилийтара дешашта а хIаьта иштта доакъарий культураш дукхагIа гулъяра а хетаяь я Ерригсоюзни доакъарий Iилма - тохкама института (Московски область) 14 сентябре хьайийлла Ерригсоюзни совещани. Цун балхаца дакъа лоац Iилма - тохкама учреждений викалаша, союзни республикански министерствайи ведомствайи болхлоша, боахама специалисташа.

ХIанз 90 эзар гектар гаргга хий дехкаш даьгIенаш я мехка. Укх пятилетка шерашка дикка шерье лаьрхIад уж. Дуккха а дукхагIа хургья хIанз 200 эзар гаргга гектар дIалоацаш йола хий декха даьгIенаш. Хий декха лаьтташ къаьстта лоархIаме да, яхаш белгалдаьхар совещане, лакха продукт тела даьгIенаш аргIе практически хьае вIаштIехьдоалача йохъал латтача зоне.

Совещане дакъа лоацараша ювцаргья хий дехкача даьгIенийи цоййи продуктивность лакхъяра тIадерзадаьча техкамий результаташ, доакъарий культураш кхееча машенех пайда, дикагIа эцара, пайданагIа йола хий дехкара способаш юкъеккхаьяра, кхыча дешашта рекомендацеш кийчъергья.

(ТАСС).

ДоттагIала визитаца

СССР Лакхехьарча Совета Президиумои Советски правительства хьехарагIа 14 сентябре официальни визитагIа Москве венав Афганистана паччахь Мухаммед Захир Шахи цун сесаг Умайраи.

Афганистанеи Советски Союзеи паччахьалкхений байракхашца егача Внуковски аэродроме безача хьаьшашта дакъабаха бар новкъостий Н. В. Подгорный, К. Т. Мазуров, Д. С. Полянский, кхыбола официальни нах, Москверча общественноста викалаш.

Паччахьи цун сесаги тIаийцар Советски Союзерча Афганистана посола Мухаммед Арефев посольства дипломатически болхлошеи.

ВIашагIкхетача хана сийлахь ха оттадир СССР Герзашцарча Низий кхаь тайпах — гIашлоех, летчикех морякех. Афганистанеи Советски Союзеи Паччахьалкхен гимнаш лекхар.

МугIарагIа нийсбенна латтача советски тIемахошта хьалхашка гIолла тIехваьлар Афганистана паччахь Мухаммед Захир Шахи СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорныйи.

Веза хьаша Н. В. Подгорнеца шийна къоастаьча резиденце дIавахар. Хьаьший дIабаха улицаш шоайла доттагIал долаш болча шин мехка паччахьалкхений байракхашца, моаршала транспарантацца ега яр.

(ТАСС).

1971 ШЕРА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-е ГУРАХЬ КIА ДIАДЕРА ХАНАШ

Республика дукхагIа йолча районашка гурахь дув ялаташ дIаде кийчдаьча кхашка август бутт бовш лаьттан оахаш болча тIейцара пайдана тIоадал гурахь дувча кIин фийг лерттIа бестилгеи тIабалтеи Iалашдеш йолча минимумал кIезигагIа хиннай, вешта аьлча, август бетта шоллатIеи кхоалагIеи декадаш чакхдралаш дика догIаш дийлхача (40 миллиметр гаргга) Сунженскии Гудермесскии районий цхьадолча боахамашкара дIайиккхача, 10 миллиметрал кIезигагIа.

Лаьттанца Iайна тIоадал а сентябрь беттеи ах гуйра чакхъяллалщеи хила тарлуш бола хаоттам а теркалбича (температура боарамал 0,5—1 градус лакхагIа, йоацаш боарама гаргга), ялат дIаделе хьалхагIа лаьттах тIоадал чуйолийташ хий диллача кхашка гурахь кIа дIадув ханаш массаза из дIадувш хиннача ханашца нийслуш я.

Ялаташ дIадув юкъера ханаш эгтара тIехьялийтача а 7 денал тIехьа-хьалха ялийта мегаргьяц, хIана аьлча кхы из йIаьхлой хьувкъама Iоаткъам хила тарлу.

Ялаташ чуйнца мукъадаьннача догIаш кIезига дийлхачеи, хIаьта лаьттан оахача тIейца хила тарлуш йола тIоадал 10 миллиметрал дукхагIа йоацачеи Шелковской, Грозненски районашка дикка догIаш дийлхачул тIехьагIа дIаде деза гурахь дув ялаташ сентябра шоллагIа декада чакхдоалаш 13—15 сантиметрали сентябра бутт бувш 10 сантиметрали тIийхигагIа доацаш лаьтта тIоададаь хила дезаш хилар теркал а деш. Цу гIулакха гурахь дIадийна кIа дика Iангара далийтар духьа из дIадера ханаш республика къилбаседехьа 30-ча сентябрали 10-ча октябрали, къулбехьа 15—20 октябрал тIехьаялийта йиш яц.

Уж ханаш тилалехьа тоъал тIунденнача лаьтташка дIадийна дерригa ялаташ вегетаци чакхйоалача хана овлаш чIоагIденней лорд хийцеи хул, хIаьта ханал тIехьагIа дIадийна ялаташ юххьанца шоаш хиннача тайпара дус.

●

1971 ШЕРА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ГУРАХЬ ЯЛАТАШ ДIАДИЙНАЧА ЛАЬТТАШКА ТIОАДАЛ ЧУЙОЛИЙТАШ ХИЙ ДЕХКАРА ПРОГНОЗ

Ялаташ дIадувча хий ца дехкача лаьтташка август бутт бовш юхейиса хинна тIоадал 12—18 миллиметрал дукхагIа яцар метр сомача лаьттан тIоаца. ХIанз эттаи хила тарлуши дола агрометеорологически хьалаш теркал дича, гектара тIа дахийта дезача хиц боарам гурахь ялаташ дIадув ханаш хьатIаотталехьа 5—7 ди хьалхагIа хий дуллача хана 1400—1500 кубометр хила тарлу лаьттанна кIалхара хий кIоаргга доаллачеи тух тIадаланза долчеи кхашка.

А. А. ШЕВЧЕНКОНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР КУЛЬТУРА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО ЯХА СИЙЛАХЬ ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Библиотечни гIулакх дегIадоалаеча дика хIамаш карагIдувларахи технически литературана пропаганда ярахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика культура заслуженни болхло яха сийлахь цIи лойла.

ШЕВЧЕНКО Александра Алексеевнана — Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене производствени отдела Центральни Iилма - технически библиотека директора.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместитель

М. МАМАЕВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь

Г. СКЛОКИН.

г. Грозный,
1971 шера 15 сентябрь.

КХОАЧАШЪЕРГЬЯ ПАРТЕ XXIV СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ!

КОЛЛЕКТИВ ДЕГIАЯРА СОЦИАЛЬНИ ПЛАНИРОВАНИ ЯР

КПСС XXIV съезде ше Отчетни доклад еш Л. И. Брежнева аьннад: «Производствени дешашта ниисса, шеко йоацаш, коллективай теркама юкъмоттиге латташ хила деза къахьегам лорабара дешаш, бытовой хьалаш тоаделга. Хьаллаца йоагIаш я коллективаш социально дегIаахара планаш уттаяра практика».

Укх тIеххьарча ханнаца предприяте планаш технико - экономически хьоххамаш чулоацаш яр. Коллектив социально дегIаахара дешаш планашка хьахьокхаш дацар е царех лаьца лоаца дувцар коллективни договорашка. Коллективни договори производство дегIаяра планаштеи юкъеов буьзам мела бар.

Коллектив социально дегIаахара планаш я г. Грознерча Заводской района дукхача предприятешка. Цу тайпара планаш оттаьй Грозненски химкомбинате, В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе, Центральни приборремонтни мастерскешка, «Грознефтехимзаводы» объедиенне кхыча предприятешка.

Социально дегIаахара планаш 2—5 шера лаьрхIа оттаеш я. Предприяте коллектива план администраце кийчъю партийнии общественнии организацеша чIоагIгIа дакъа а лоацаш. Цу гIулакха инициатива массаза а санна, партийни организацеги администрацеги хила еза. План оттаеча хана юкъекхуьх къахьегамхой предложенеш. Практика хьахьокх, цунца чIоагIа хьашт долаши уйла тIайохийташи болхлой хилар.

План кийчъяле хьалхагIа предприяте коллектива вахара ерригa оагIош, социальни структура Iомаю, къахьегамхой образоване, предприяте, цеха, участка производственнии экономически вахаре цар дакъа лацара, цар общественнии хьинара, социально - культурнии чуIеча моттиген хьалий, духовни вахара, быта дешашта кIоаргга тохкам бу, плана хIара раздел предприяте къаьсттача службаша кийчъю.

Социально дегIаахара план кийчъяра къаьстта комисси вIашагIйоллу предприяте. Цунна юкъе вода администраце, партийни организаце, общественноста викалех 10—30 саг. Комиссеча кулгалду предприяте керттерча инженера, хIаьта болх беча группана — керттерча экономиста.

План кхоачашъяра тIахьожам лоаттабелга тIадиллад халкъа тIахьожама комиссена е профсоюзни организацена. ТIахьожам беча хана юкъеувз предприятера болхлой.

Коллектив социально дегIаахара план 1968 шера денз уттаю В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе. План оттаяле хьалхагIа заводерча къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара лабораторе социальни тохкамаш даьд коллективе. Цо йиш хилийтар Iилман тохкамий данней ларда тIа плана кийчо е доладала.

Плана положении мероприятеши цехашка чакхъяьхача болхлой собранешка йийцай, кховаткъе итт совгIча болхлочо маьхера предложенеш еннай салоIилга, чуIе моттиг быт тоаяра, столове болх вIаштIехьбаккхара а кхыча а дешаех лаьца. Анкета тIара хаттараш лаьд заводерча 1200 совгIча сагага. Iалаьмате дукха предложенеш, тийлар къахьегама дисциплина чIоагIъяза ярг ца хиларах лаьца.

№ 5 йолча (кокс боаккхача) цехеи № 6 йолча (парафин доаккхача) цехеи болхлоша дехар даьд кулгашца деча балхашта механизаци е, аьнна. Инженерно-технически болхлой группан производстве хьалха латтарашеи еннача предложенегIа № 6 йолча цехе чакхйоаккхача хана фильтропрессаш йIовхалца йоассаелга юкъедоаладаьд. ХIанз йIовхалца йоассаеш я 3 фильтропресс. Кулгашца хала болх беш хиннача 29 сага меттел, производства ерригача процессана хIанз къаьсттача пультера кулгалдеш цхьа саг ва.

Парафин чуоттадеи дIакхувлеи автоматически линии юкъейоалаяьй, № 5 йолча цехе кулгашца оаташ хинна кокс хIанз из автоматически оаташ йола машен оттаярах геттара аттача баьккхаб болхлой из хала къахьегам.

Социально дегIаахара плана тIара мероприятеш кхоачаш а еш, завода коллективо ший болхлошта вай республикерча хозача моттиге 100 сага моттиг а йолаш салоIа зона кийчъяьй. Социмероприятей фондера бIаь эзар сом хьожадаьд чуIе цIа хьалде, хIаьта 1971 шера социкультмероприятей фондера дIадохийтаргда 198 эзар сом. Завода болхлошта санаторешкеи салоIача цIеношкеи аха путевкаш гергья, экскурсеш вIашагIъеккаргья, къаьстта дац хIама дикагIа хургда.

Грозненски химически комбинате коллектив социально дегIаахара план 1970 шерагара 1975 шерага кхаччалца оттаьй. Алхха цу мероприятегIа дола балхаш кхоачашдарга дIадохийтаргда 7 миллиони 890 эзари сом, хIаьта цо шера дукха совгIа-эшашагIа доацаш 5 миллиони 439 эзари сом кхоадергда.

Къахьегама хьалаш тоадара, профессиональни лазараши производственни травматизми ца хилийтара мероприятеш чакхъяхарга дIадахийта лерхI ворхI миллионаш совгIа кхы тIа а 530 эзар сом.

Болхлой профессионально-технически культурнии боарам лакхбара чакхйоахача мероприятешта планаш увттаяро торо ду химкомбината коллективана хьалхашка латта дукха проблемаш къестае.

ДикагIа вIаштIехьбаьккхаб болхлой квалификаци лакхъяра, керда профессеш Iомаяра болх, болхлой дукхагIа тIаберзабу болх беча кагирхой сайрийнарча школашка, техникумашка, вузашка дешара.

Укх тIеххьарча кхаь шера 15 эзар квадратни метр чуIе моттиг йола цIеноше хьалдаьд Грозненски химически комбината коллективо, цу даькъе ший низаца — 140 квартира йола цIа. Комбинате геттара къоастаь яьннай болхлой берашта берий бешамашка моттигаш Iалашъяра проблема. 28 моттиг йолаш берий-комбинат хьалъяьй.

Социально дегIаахара тоновзш йолаши планировани еши я Заводской района кхыча предприятешка а. Уж дешаш Iомаде йолаенай «Грозэнерго» управлене коллективаш, гIишлошъй организацеш.

Кхы а предприятеш я из болх Iилман ларда тIа ца лелабеш, Iомабалара болх беш мел бараш юкъе ца озаш. Цунна кхетаде дезаш да, социально дегIаахара къаьстача планашка коллектива социальни структура анализ ца еш а хIаьта долче, планашта юкъекхуьхьача мероприятешка еррига социальни проблемаш чу ца лоцийташ а. Планашта юкъе кIезига кхуьх хьалнаьха, деша багIача кагирхой къахьегама хьалаш тоадара тIаерзаяь мероприятеш.

Социально дегIаахара плана тIара мероприятеш кхоачашъяра лоаттабу тIахьожам чIоагIбанза баргбац. Пайданеи болх дикагIа вIаштIехьбоахаргболаши хила беза лоаттабу тIахьожам.

Болхлой общеобразовательни боарам тоабара тIаерзаяь мероприятеш увттаю планашка, цхьабакъда, дукхача предприятешка хIанз а дукха ба бархI шереи юкъереи образовани йоацаш болх беш бола кагирхой.

Коллектив социально дегIаахара планаш хIанз а дукхагIча хьале общественни гIулакхий даькъаца я, директивни хьисапе, чIоагIъяьяц. Социальни планировани цу тайпарча хьала тIа хилаpo юхадетт, новкъарле ю белгалъяь дуккха мероприятеш кхоачашъяра.

Ростовски областерча предприятеша из кхоачамбоацар дIадаккха дагахь техпромфинплан социально дегIаахара планаца вIашагIтоха лаьрхIад.

Социально дегIаахара планаш тIа оттаяь мероприятеш кхоачашъелга пайданагIа хилийтар духьа цу наькъагIа даха а вай предприятешка техпромфинпланаш уттаелга вIаштIехьдаккха а деза вай. Цо торо лу производства дукхха дешаши социальни проблемаши толамегIа къестае.

А. БУБНОВ,
КПСС Заводской райкома секретарь.

АЗЕРБАЙДЖАНСКИ ССР. Сумгаитски алюмине завод республика бос болча металлурге эггара хьалхара предприяти я — мехка дукххача моттигашка, йоазол дехьа — Болгаре, Чехословаке, Венгре, ДРВ продукци дIаяхьийтара бархI бетта задани ханал хьалха кхоачашъяьй цо.

ХIанз завода коллективо доггIоздаьнна дIайолаяьй сийлахьбоккхача Октябра 54 шу дизара лаьца ахь.

СУРТА ТIА: алюмине саьрг завода продукци я. Из дIаннйсбеш воал литейно - прокатни цеха болхло Кямран Зейналов.

Ю. РАХИЛА сурт.

ТАСС фотохроника.

ТЕШАЛ ДУ

Ха яха, корта кIайбала а беннача саг ва Кузьмин Владимир Михайлович. Цхьабакъда, ше вокха хетац цунна. Боарам бац цуя къахьегамцарча безама. Болх бар цун оамал я. Цудухьа чуйнна къахьегаш йоакхача ханах мара бокъонца дега салоIам хилац Владимир Михайловича. Массанел хьалха хьавоагIа из. Станок, балха моттиг хила йоагIача тайпара цIена йолаш мара хьаэцац цо смена. ХIаьта ше а иштта дIалу. ХьалхагIа бокъонца кийчо а йий дIаболабу ший болх. Цо дукха маьхера миноташ кхоийт. Цхьаболча болхлоша санна сиха дац ше деш дар. СаббарагIа бу болх. Сиха даха хий фордах кхийттадац, оалаш ма дий. Цудухьа гIалат а валац.

— Оаха кийчъер лоархIаме продукци я. Нагахьа санна план кхоачашъяра сов сихвелча, оатхал совгIа е эшашагIа хьакха тарлу. БIарга ца холуш дуе а тIехьагIа гучадоал из саккхат, — йоах нов. Кузьмина.

30 шо дахьнад нов. Кузьмина «Красный молот» завода шоллагIча цехе хьаьнала къахьега. Цудухьа цIаккха брак ца еш къахьега хов цунна. Иштта болх а беш ший смении нормаш 150 процент, кхы совгIа а кхоачашъю Владимир Михайловича. ПхелагIча разряда токарь ва из. Цо хьаю коленчати валаш. Духхьал токарь хинна Iац Владимир Михайлович. Балха тIера волча цо ший хана тайп-тайпара говзалаш Iомаяьй. Дика сверловщик а, слесарь а ва.

—Нов. Кузьмин бакъвола болхло, эздий саг ва, — йоах цох смении мастера С. Ахматханова. Иштта дика тешал ду цунна из мел вовзараша а. Дуккхача хана денз хьинар ца кхоеш къахьегаш ший а коллектива а сий лакха лоаттадеш хьавоагIача цох цехе эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник вир.

ХIаман кхомбе а хов нов. Кузьмина. Кхыметтел станок а кхестийташ цо яьсса. Цу тайпара болх барах дукха электроэнерги кхояьй цо. ЦаI цIей дIадахадац цо совгIат ца кийчдеш. Цудухьа цунна а тийннад совгIаташ: Сийлен грамоташ тийнай, баркал яьхад. Лакха овсарле йолаш къахьегаш наькъавера из ленински юбилейна. Цудухьа Ленински Юбилейни медаль елар цунна. Из а дац цунна денна тIеххьара совгIат. Дуккхача шерашка низ, хьинар ца кхоеш къахьегарах, бархIлагIа пятилетка ханал хьалха кхоачашъярах «За доблестный труд» яха медаль еннай Кузьмин Владимир Михайловича.

ХIанз Октябрьски революце 54 шу дизара сийна вахте латт из.

Хь. БАЛАЕВ.

ТВОРЧЕСКИ КЪАХЬЕГАРИЙ МУГIАРАШ ШЕРДЕРГДА

Тха рационализатораш дукхагIбараш мугIарера болхлой ба. Цудухьа материальни рузкъа хьа а кхоллаш цу цхьан ханна балха кердадараш юкъеххуьх рационализатораша. Царна творчески болх бе харга хьежжа хул хIаман кхомбара боарам. Депо чаккйоаха производственни процессаш шоашка диллача чоалхане йоацаш хиларга хьежжа экономически эффективность йолаш я творчески болхлоша кийчъеш хьачутела предложенеш. Белгалдаккха деза, моллагIа рационализаторски предложени экономически эффективность кIезига йолаш яле а депо хьалашка кулгашца деш дола балхаш дикка аттача доал. Цудухьа цхьаккха а идея теркал ца еш, маьхал ца йоалаш йисац.

Ала деза, рационализаторий болх ше лелаш бац. Практикаца ювзаенна теоретически знанеш ца тоъаш хилар рационализаторий мелагIа йола оагIув я. Цудухьа шоай кхоачамбоацараш а хул цар хьачутелача предложенешна. Из бахьан долаш цеха мастер, депо технически отдела керттера инженер хьажа везаш хул уж. Авторашна цхьана Iомалу, тохк кердадар. Иштта хьалхагIе а хов цо бергбола пайда. Цул тIехьагIа цу гIулакха йовеш йола ха планови операцешта ца IаткъийтаIш автораша шийга балха юкъедоаладайт кердадар. МоллагIчоа хьадагадеххар могадеш а доацаш планови системагIа бу шоай творчески болх рационализатораша. ХIаьта царна мел эшар хилийтара дерригa а ду технически отдело, кхычар.

Депо коллективо производственни заданеш толамца кхоачашъеча дизза дакъа лоац рационализатораша. Укх шера 118 рационализаторски предложени кийч а яь хьачуеннай цар. Царех 101 производствана юкъейихьай. Цар депона шера беш бола пайда 3,4 эзар сом да. Цу предложенешка доаших лоархIаме производственни дешаш: къахьегама овсарле лакхъяр, балхеи кхерамзлен техникан хьалаш тоадар, производственни эстетика лакхъяр. Цар кIезига средстваш кхояйтац.

Депо цхьаболча болхлошта творчески дика къахьегарах совгIаташ а луш баркал кхайкадаьд. Царех ва механически оборудовани тоаеча цеха слесарь Карпович Леонид Ефимович. БархI бетта 7 рационализаторски предложени кийч а яь хьачуеннай цо. Царех 5 производствана юкъейихьай. ХIаьта хинна цIена пайда 300 сом да. ХьалхагIа фракционни аппараташ тоае стенда тIа йоахаш цунах тасса езаш хулар. ХIаьта нов. Карповича из аппарат хьалувца хIама вIашагIъеллар. Цу гIулакхо дикка аттача баьккхаб болх. ХIаьта подсобни цеха слесара Амелин Николай Гавриловича 9 предложени еннай. Царех 5 балха юкъейихьай. Цар шера 202 сом кхоайт. Иштта маьхера предложенеш еннай рационализатораша А. В. Пономарева, П. А. Репина, С. Г. Хорошилова, В. И. Гончарова, кхычар.

Ала безам ба са, депо массайолча участкашка цхьатарра дика лелац творчески болх. Хьаэцаргъя вай, масала, подсобни цех. Цеха кулгалхоша кIезига йоакхо ю. рационализатрий болх тоабара, творчески къахьегарий мугIараш шердара. Ерригаш а 11 цех я депо. Царна юкъе гIулакхаш холуш дикагIа лел промывочно-пропарочнии механически оборудовани тоаечеи цехашка. Рационализаторий болх кхы а дикагIа тоабара, керда резерваш хьагучайоахаш царех дикагIа пайда ийбелга вIаштIехьдаккхара хетаь мероприятеш чакхъяха могаяьй депо.

Цо творчески къахьегарий мугIараш тешшаме шердергда.

Т. ГОЛУБЕВА,
Грозненски вагонни депо рационализаторий балха йола инженер.

МОСКВА «Сокольники» яхача парке хьайийлай «гIишлон-материалаши уж хьаяра оборудованни» — «Стройматериалы - 71» яха дунен халкъашта юкъера выставка. Цига дакъа лоацаш ба 26 мохк, хIаьта иштта Малхбузен Берлин а. Выставка эггара йоккхагIйола экспонент Советски Союз я. Ялхийтта эзар квадратни метр дIалоацача майда тIа хьагойташ да СССР мел йолча гIишлон-материалий тайпаши уж хьаяраи тоаярaи эггара прогрессивнегIа йола оборудованни.

СУРТА ТIА: выставка советски разделе. «Стеклоагрегат» яхача Московски завода специалист В. И. Чикунов йIовхала духьальсталуш йола профильни Iоакъа хьаеча ПТС-500 яхача поточни лине керттера, агрегат выставке баьхкараашта йовзийташ ва.

Б. КОРЗИНА сурт.

ТАСС фотохроника.

АГИТАТОРАИ ПОЛИТИНФОРМАТОРАИ ДОЛЧА НОВКЪОСТАЛА

КПСС КЕРТТЕРА ПОЛИТИКА

ИЙСЛАГIЧА ПЯТИЛЕТКЕРА СОВЕТСКИ ЭКОНОМИКЕИ ХАЛКЪА ВАХАРА ХЬАЛИ

«Плановое хозяйство» яхача журнала сентябрьски номер тIа кепатохаргья экономически Iилмай кандидата Лев Вознесенске статья. Цу тIа йизза анализ ю «Долла хIама сага духьа, сага иразa» яха парте программии лозунг кхоачашдар духьа Советски Союза Коммунистически парте лерагIа лоаттабеча къовсама.

Кердадарий кепайоазон Агентства кепатох из статья «Советски Союзе гIоллaрча» хоамий йиъ номер тIа.

Лев ВОЗНЕСЕНСКИЙ,
экономически Iилмай кандидат

I. ТЕШАМЕ ЛАРД

Социализми коммунизми хьалъяра кулгалдеш Советски Союза Коммунистически парте массе оагIорахьара чакхдоахача гIулакхий лоархIамегIара участок хиннай массаза а экономически политика. Хьадагайохаргья вай, масала, производства керттерча средствашта национализаци яр, мехка индустриализаци яр, юрта боахама коллективизаци яр, экономикана паччахьалкхено планагIа кулгалдара система хьаяр, укх тIеххьарча шерашкара боахама реформа санна йола цу политика лоархIамегIара вехаш. Социализми коммунизми хьалъяра фронта керттера участок хила а хиннай, я а я, хург а я экономика. Цудухьа из хила а хиннад, да а да, хург а да Коммунистически парте оагIонгахьара къаьстта уйла тIайохийташ дола гIулакх.

Ший экономически политика белгалъечеи из чакхъяккхара кулгалдечеи хана Коммунистически парте кот гIортолга ю социалистически общество дегIаахара даькъерча экономика лоархIамахи моттигахи, политикацарчеи надстроечни кхыча гIулакхашцарчеи цун соотношенех, экономически базисан цу гIулакхаштеи юкъерча бувзамех а цар шоайла еча влиянех а болча, даим кIоарглуш латтача Iилман кхетамах.

Лоаша яь а, тезисий хьисапе, белгалъергья вай уж овлангара теоретически позицеш:

дерригача социальни хувцамий лард — материальни вахара, экономика хьалаш дегIакхувларах латт;

цудухьа экономика — социализми коммунизми бахьан долаш лоаттабеча къовсама керттера дакъа, хIаьта экономически политика —из В. И. Ленина яххача тайпара, Коммунистически партеи Советски паччахьалкхени керттера политика я;

Iилман ларда тIа бакъъяь экономически политика — социалистически общества массе оагIорахьарча прогресса низ бола фактор;

КПСС-еи Советски паччахьалкхени экономически политика Iилман лард—марксистско-ленински экономически теори;

производительни низаш дегIадахкарга, чухьареи арахьареи боахама бувзамаш шердаларгеи чоалханегIа хиларгеи, социалистически общества вахара ерригa оагIош эргаювлаш тоаяларга хьежжа лакхлу дIахорча цун прогрессера парте экономически политика лоархIам, дукхагIа дIадех Iилман ларда тIа бакъъяь из хьахьоккхилга.

Уж ерригa позицеш геттара шаьра бIаргагу КПСС XXIV съезда балхацара. Цун документашка я бIарча а цуница цхьана долла хIама ма дарра чулоацаш а оттаяь. Iилманца бакъъеш хьахьекха мохк экономически дегIаахара программа. Нагахьа санна хаьдда йола планови заданеш, массаза яхар мо, карарча пятилетка доазонашта чухьа юсаш яле а, боахамеи социальнии гIулакхаш дегIахара лоархIамегIара лостамаш хьахьекхад йIаьхха- ча перспектива лоархIам а беш. Цу тайппара, хIанз вай я партеи паччахьалкхени экономически политика даькъе чакхдоахача гIулакхий массе оагIорахьареи бокъонцеи оттаяь, хьда а йIаьххача ханна а йола программа.

Цу программа Iилман маIано лерхIар эггара хьалха Iилмеи техникеи, экономика а культура а дIакхачача боарама, общественни отношеней хьисапеи хьалеи кхетамца анализ яр, вешта аьлча общество дегIаахара хIанзарча этапа анализ яр. Ховш ма дарра, КПСС XXIV съездо белгаллаьккхад, хIанзара советски общество дегIаенача социализма общество хилар. Цунца ювзаенна я хIанзарча хьалашка мохк экономически, боахама гIулакхашта дегIаахара башхалонаш я. Съездо белгалъяьха уж уккох латт:

геттара керда халкъа боахама масштабаш; цигтара хьадоагIаш дола общества тороеш дикка алсамъювлари цо экономикагара дIадехараш сиха дукхагIа хулаш хилари, белгала аьлча — советски наьха вахара хьал тоадара декхараш кхоачашдарца дувзадена; планированегара, доалагара, боахама балха методашкара дIадехараш дукхагIа хилар;

коммунизма материально - технически база хьаяра керттера рычаг йола хIанзара Iилма-техническа революци сихха йоаржаяр;

арахьара хьалаш цIенхаштта хувцадалар: кIоарглуш латта социалистически мехкий экономически интеграце прогресс дунен шин системана юкъера экономически Iилма-технически яхь санна йолча, социализманеи капитализманеи юкъерча классови къовсама сфера лоархIам чIоагIбалар.

Дукхача хьале цу ерригача башхалонаша хьахьокх хIанзарча этапера парте экономически политика керттера лостамаш, СССР халкъа боахам дегIабоалабара ийслагIча пхе шера планах йолча КПСС XXIV съезда Директивай чулоацам.

Фактай чIоагIача кIийленах, общества реальни материальни, къахьегама, финансови ресурсех ког гIортолга еш хила еза Iилман наькъаца бакъъяь паччахьалкхен директивни планировани.

Цудухьа ала дезаш да, бархIлагIа пятилетка, цун итогаш чIоагIа лоархIаме хинна хилар. Продукце моллагIа тайпаш арахецарах йола лоархIаме хьадда даннеш лоархIаш ца а доахкаш бархIлагIча пятилетка итогий керттера белгалонаш къаьст-къаьстача моттигашка хьахьокха хьожаргда вай:

советски наьха вахара боарам дикка айбеннаб, халкъа торо лакхъялара темпаш сихъеннай[1];

сихъеннай халкъа боахам дегIаахара темпаш[2];

экономически дегIаахара интенсивни фактораша еш хинна действи чIоагIъеннай, общественни производства эффективность айеннай;

лоархIаме гIанаш даьхад Iилма-технически прогрессен цунна карагIдаьннарех боахама практике пайда эцарей даькъе;

юхь дIайолаяьй боахама кулгалдара, планированни стимулировании яра система массе оагIорахьара эргаьякха тоаяра, мехка экономикана доал ду Iилма ларда тIа бакъъяь хIанзара система хьаяра;

практика бакъдаьд парте экономически политика ийсен лоархIамеи хилар;

дунен шин система лелаеча экономически яхье керда позицеш хьаяьхай социализмо.

XXIV съезде КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Брежнева белгалдаьккхача тайпара, бархIлагIча пятилетке «Партеи халкъои толаме кхоачашдаьд доккхеи чоалханеи декхар — дIахо халкъа боахам дегIабоалабелгеи обороне чIоагIъелгеи къахьегамхой вахара хьал дикка лакхдарца цхьана тардар». Цхьайола даннеш йоалаергья вай, ийслагIча пятилетке де дезачоа яхийта ца Iеш, бархIлагIча пятилетке даьчоа а уйла тIа а йохийташ.

СССР-е вахара боарам белгалбоал эггара хьалха къаман дохода йоккхалиа, цун дегIаахарца. 1961—1965 шерашка 32 процент дукхагIа хиннай из, 1966—1970 шерашка — 41, 1971—1975 шерашка — 37—40 процент дукхагIа хургья.

Болхлойи гIулакхерча наьхен юкъера алапи цу кхаь пятилетке доагI-доагIача тайпара дIанийсдеш лаьрхIача 19,7 а 26 а процент дукхагIа хиннад, юкъера лаьрхIача 20—22 процент дукхагIа хургда. Общественни боахаме колхозхой къахьегамах бетта юкъера луш бола мах 1961—1965 шерашка 81 процент дукхагIа хилар, 1966—1970 шерашка — 42, хIаьта 1971—1975 шерашка юкъера лаьрхIача 30—35 процент дукхагIа хургда.

Бахача наьха хIара сага сих лоархIаш йола реальни доходаш 1961—1965 шерашка 19 процент лакхъеннай, 1966—1970 шерашка 33, 1971—1975 шерашка кхы а дукха совгIа-эшашагIа йоацаш 30 процент дукхагIа хургья уж (белгалделаш: 19-и 33-и процент, пхе шера бокъонца тIаккхийтта баха мах 10 миллион саг хIана вац аьнна бале а).

Берригача советски наха пайда эцаш дола общественни потребление фондашкара телаш дола ахчаши льготаши бахача наьха хIара сага сих лоархIаш 1965 шера 182 сом хилар, 1970 шера — 262 сом. 1975 шера мах боацаш телача материальни паргIатонийн гIулакхийн боарами, хIаьта иштта бахача наха общественни фондашкара тела ахчаш кхы а 40 процент лакхлургда.

Розничнi товарооборот 1961 — 1965 шерашка 33 процент йоккхагIа хилар, 1966—1970 шерашка—48,5 процент. 1971—1975 шерашка 40 процент йоккхагIа хургья из.

ХIаьта цифрай тIеххьара групна — [illegible] чуIе цIенош хьалдарах йола даннеш. 1961—1965 шерашка хьалдир еррига а лаьрхIача чуIе моттиг 490,6 миллион квадратни метр йолаш дола цIенош, 1966—1970 шерашка 518 миллион (55 миллион сагa), хIаьта уж дукхагIа хул 1950 шера мехка городашка мел хиннача чуIеча цIеноел. 1971—1975 шерашка хьалде лаьрхIад 565—575 миллион квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош. ЧуIе цIенош хьалдара проблема вай мехка хIанз а къоастаяь яьннаеце а, дицдедезац вай, бархIлагIча пятилетке шоай чуе моттигаш хIара биълагIа болча дезало тоаяь хилар, укх тIеххьарча 15 шера мехкарча ахаш совгIа болча нахага — 124 миллион сагага — чуIе керда цIенош кхаьча хилар. Иштта дукха чуIе цIенош хьалдаь дайнадац деррригача дунен тIа.

Къахьегамхой вахара боарамах, тайп-тайпарчеи кIезигача лоархIаме йоацачеи цун оагIоех Iалаьмате дукха даннеш йоалае йиш я. Цхьабакъда, вай укказа йоалаьрех кхоачамбергба, цхьайола выводаш яра уж хIанзарчоа йхоачамболаш хиларах.

Цкъа-дале, белгалбоалаш ба дукхача экономически хьоккхамашта бархIлагIча пятилетке 1961—1965 шерий пятилеткаца нийсдича баьккха Iалаьмате боккха гIа. Цу тайппара чакхъяьнна пятилетка, хетаргахьа, цу гIулакха чIоагIа дика лархIа мегаргйолаш я.

ШоалагIа - дале, дагадохийта деза: вахара боарама дерригаш а хIана дац аьнна дола хьоккхамаш КПСС XXIV съезда Директивашка оттадаьрашца нийсдича кхоачашдаь ца Iеш, тIеххоачаш а даьд, хоза наьха санна дукхагIа а деш. Масала, болхлойи гIулакхерча наьхен бетта юкъера алапи лаьрхIачул 6 процент дукхагIа лакхденнад бахача наьха реальни доходаш — 3, розничнi товарооборот — 8,5 процент, иштта кхы дIахо.

КхоалагIа-дале ийслагIча пятилетке вахара боарам лакхбе лаьрхIа теми а парте XXIII съезда Директивашка лаьрхIа хинначул зIамагIа яц, бархIлагIча пятилетке кхоачаш хинначул кIезига зIамагIа яле а. Цхьабакъда, боахама масштабаш йоккхагIа хилар бахьан долаш бокъонца дукхагIа хулараш кхы а дукха дукхагIа да. Масала, нагахьа санна 1961—1965 шерашка къаман доход 45 миллиард сом, 1966—1970 шерашка — 77 миллиард сом дукхагIа хиннаяле, 1971—1975 шерашка из дукхагIа хургья 104 миллиард сом. Цул совгIа, теркалданза даргдац, XXIV съезда Директивашка хьахьекхар, ма дарра аьлча, нагахьа санна боахам лелабара результаташ планагIа лаьрхIачул лакхйой, шеко йоацаш, тIехьяла а тарлуш йола къахьегамхой вахара боарам лакхбара декхар а даь тIайожаяь минимум хилар.

ДиазлагIа дале, бахача наьха реальни доходаш лакхе оттадаро лерхI товарни ресурсаш дикка алсамъяха, эшшача ассортиментах долча тIехдикача тоарашта рынкаш дукхагIа Iалашъе, бахача наха деча гIулакхий объем шеръе. Цу хана халкъо леладеча товарий паччахьалкхен розничнi маьхаш шоай боарам тIа лоаттаделгеи хIаьта иштта цар цхьанладолча тайпашта товарни ресурсаш Iарга хьежжа маьхаш лохделгеи (ца укх шера хиннад) Iалашде лаьрхIад. Уж дерригa гIулакхаш къаьстта боккха экономически социальни лоархIам болаш да бахача наьха ахчан доходаш планагIа лаьрхIачул лакхагIча темпаегIа алсамъювлача, бахача наха хоатташ хиларга диллача (йIаьххача хана пайда эцаш леладергдолча предметашкахьа оаш) цIенхашта хувцамаш хиннача, цхьадола товараш ца тоъар бахьан долаш бахача наьха ахча дикка дукхагIа Iайначеи тIехьадаьккха аьлеши йоаккхаш дола, кхоачашданза, экономика чIоагIа лоаттаяра хиланза даргдоаца хьашташ доккхагIа хиннач хьалашка.

БархIлагIча пятилетка итогаш еш, парте XXIV съездо коммунизм хьалъеча доаха толамаши карагIдийннараши белгалдаьхаца Iеш, хьаьекхар боахама гIулакхашкара кхоачамбоацараш, къоастаянза йиса проблемаш. Цхьаьбакъда, уж бахьан долаш йовргьяц пятилетка керттера дика итогаш. БIубенна ала йиш йолаш да, кхоачаш хинна общественни производства боарам дIахо из лакхъяраи халкъа потребление боарам айбараи йола ларда а гаранти а хилар, дегIабоагIа боахам советски наьха вахар тоадара кхы а дукхагIа тIабераабе цо йиш хулийташ хилар. Из хьахьекхад ийслагIча пятилетка керттерча декхарца.

(ДIахододар хургда).

(АПН).

[1] Реальни доходаш бахача наьха хIара сага сих лаьрхIача хIара шера 5,9 процент луш лакхъеннай бархIлагIча пятилетке пул хьалхагIа дIайхача пятилетка шерашка 3,6 процент мара лакхлуш ца хиннаца метте.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагIув, 16 сентябрь, 1971 шу.

СОВХОЗА НОВКЪОСТАЛ ДУ

Дукха ха я Грозненра трамвайн Управлене болхлоштен Наурски районан комсаш лелаеча «Калиновский» совхоза къахьегамхоштех юкъе доттагIал дола.

Управлене коллективо доккха новкъостал ду совхоза балхаш сиккденнача хана.

Балхах мукъадолча деношка трамвайщикаш дIадахача шера хилар комсаш лаьттагIара гуча. йоахаш, оасар деш, комсаш чуэцаш. 120 сага ди дӀ совхозо трамвайщикий чота тIа дIаяздаь.

ДIадоладелар 1971 шу. ХьатIаера бIаьсти. Совхоза комсаш лелаераштa хьалхашка хало эттар: комсаш лаьттагIара гучаяха кхебацар калицовнаш. Юха а новкъостала баьхкар шефаш. Комсаш хьалъехкаш я, царна оасар деш а 80 балха сага ди дIадихьар цар плантацешка.

Укх шера комсаш чуэца йолаялехьа гучалаьлар совхоза новкъостала боагIаргболча студенташта чуIе цIенаш ца тоьалга. Иштта ремонт яь тоае езаш яр царна кхача кийчбергбола блок а. Шоай болх сиха бале а управлене кулгалхоша, партбюрос, болхлой комитето цхьана соцам бир слесарь, газоэлектросварщик, болхлоех массехк саг чувоагIа бригада совхоза новкъостала яхийта аьнна. Сиха чакхбаьккхар бригадо из болх. ХIанз совхоза гIоде баьхка студенташ раьза ба шоаш укхаза иштта дика тIаийца.

Кхы а да доаладе йиш йолаш масалаш. Хьакхий товарни ферме хьекхарчашта доакъар телача процесса механизаци е лаьрхIар. Бакъда, цу гIулакха дукха хIамаш эшар. Из хайра шефашта. Ха дIа ца йохийташ ферме механизаци яра эша хIамаш тIаувза йолайир. ХIанзле фермана юххе дада металлоломах хьадаь механизированни наькъа эша бIоагIий, аьшка мушаш, кхыдараш.

ХIанз комсаш чуэцара болх сихбеннача хана а шоашта могаш дола новкъостал де дага ба шефаш совхоза.

А. ШИЛОВ.

●

ГОРОДО-ЮРТА

Тха управленерча болхлой дика гIулакх хинна дIаьттад хIара шера юрта боахама къахьегамхошта новкъостала ахар.

ДIадахача шоаттдийнахь тха управленера болхлой бахар Грозненски районa «Юбилейный» совхозе гIо де. Помидораш чуэца оттадир тхо. Совхоза кулгалхоша дика йоакхо яьар эшача тускаращца, яьшкашца, ведаращца тхо Iалашдара. ХIаранe помидорий массехк мугIа хьанийца сихха дIаболабир болх. Йотта йолаелар хьалхара машенаш. Массаза балхашка санна, укказа хьахозаш дар ыллеш, ашараш. Балха новкъостал ду цар.

Доккха баркал аьлар тхона совхоза кулгалхоша а, болхлоша а. Тхо кхы а доагIаргхиларах дог тийша бар уж. Совхоза къахьегамхой Iодика а йийца, кхы а юкадоагIаргда аьнна цIадаьхкар тхо.

М. ДУДАЕВ,
хьуна боахама управлене инженер - экономист.

Ачхой - Мартана «Новосельский» яхача совхоза конторе долх тхо. Кертерча экономиста Зенцова Надежда Семеновнас тха сомех сок йоаккхача пункте даха безам болга хайначул тIехьагIа,цун балха хьовкхамаш хьагойтар. ПланагIа 300 тонн сок яккха езача, яьккхар 600 тонн яр.

— БархI бетта план толамца кховчашъяьй пункта коллективо, — йоах нов. Зенцовас.

ПланагIа 470 эзар сома маьха продукцейа реализаци е езаш яр пункт, хIаьта реализаци яь промышленни продукци хилар 486 эзар сома маьха, 16 эзар сом пайда баьб пункто хIанзлехьа. Валови продукце план 160 процент кховчашъяьй.

Конторера гIулакх даьнначул тIехьагIа сокий пункта проходной йолча долх тхо. Шаьра асфальта никъ ба цига билла. Проходной латтача хаьхочо хьатIаволавир тхона нийсенна безаме саг. «Габидандзе Владимир Абрамович, пункта керттера винодел», — аьна ше хьа а вовзийта коа дIачу дийхар тхо из.

Коа дIачуваьннача моллагIча сага бIарг кхетаргболаш аьрлехьа а, аьттехьа а ийсача мугIарагIа латт къегача металлически емкостехи еттача кирпичашкахи яь йIаьха гIишлош.

РЕПОРТАЖ

СОМИЙ ПУНКТА КОЛЛЕКТИВА ТОЛАМ

— Сомех яьккха сок лоттаю оаха, шоана бIаргагуча емкосташка, — йоах Владимир Абрамовича.

— Иззал емкосташ йиззал сок мичара йоагIа шоана? — цеп а даьле хоатт оаха.

— Из сок укхаза хьайоакх.

Цхьан гIишлон юххе доккха Iажий аргIа латт. Iуйран болх беш боахк кхалнахи маIанахи. Цар сиха кхестача транспортера тIа дIатIакхувса Iажаш йоккхийча бункерашка дIачуух. (сомаш оаташ я уж). Аьта баьнначул тIехьагIа РОК-200 яхача прессе болх уж. ПрессагIа кхо секци йовлл, кхесташ латт уж. Дробилка аьта баьнначул гIехьагIа 1-ча секце боагIа Iажаш, цул тIехьагIа 2-гIча секце йода Iажий масса, (из я сок гулъеш) юххера а 3-ча секце йода сок, укхазара йоккхийча чанашка гулъю отходаш. Отходаш йовц пайда боацаш, совхоза бешамаш хьаьнье дIакхухь уж.

ХIаьта чаний емкость меллий? ХIара чана чу 8 тонн сок йода, 12 я уж укхаза. Укх ерригача механизмашта тIахьожаш ва совхозе дукккхача шерашка болх бу коммунист Индербиев Мухьмад. Шийн гIулакха профессор ва из, —йоах Габидандзе.

1961 шера совхозе болх бе вера Индербиев. Сокий пункт хьайийллачул тIехьагIа (из хьайийллай 1967 ш.) механикалла хьожавир из говзал лакха йолаши нахана Iимерзен хилар бахьан долаш. Шийн балха тIа гIалат ца доалийташ къахьег Индербиева. Цунга я Юбилейни къахьегама медали дукккха грамоташи.

— Дукха беза сона сай болх, а сайца болх бу нах а, —йоах Индербиева. Дика къахьегарах белгалваккха веза пункт хьайийллача хана денз бригада бригадир волаш болх бу Царахов Кенбулат. Сий ду цун ерригача бригада коллективо. Бригаде 15 саг ва, хьинерца къахьег цар. Хьалха латтачарех ба: Джамулаев Адам, Индербиев Мухьмад, Джамаева Умисат, Кежидзе Валико.

Лакхе яьхача тайпан цIерех ховргда пункте къахьегаш нохчий а, гуржий а, хIирий а болга.

Дика барт тайнаб нар. Юххера холодильника яь гIишло хьахьокх Габидандзе Владимира. 600 тонн сомашта лаьрхIа я из. ХIанз холодильника чу оттабаь 200 тонн кхераш, Iажаш латт. ЧамагIа ца талхаш латтаргба уж укхаза. 5 шу да Габидандзе винодел волаш болх бу. Сунжерча чхьагIар доакхача заводе болх беш хилар из укх шера март беттага кхаччалца. Тlаккха Ачхой - Мартана районера «Новосельский» совхоза сокий пункте кертера виноделалла хьожавир из. Дика бу но лий болх.

Цигара сок дIакхухьа географи йоккха я: Хабаровск, Волгоград, Киев, иштта кхыйола городаш. Оаха Iодика ювцача хана малхбузехьа ягIача лакхача мехий юхьигех етталора гурахьарча сийдолча маьлха зIенафаш. Ниж хьинари мя эшалда шоана, сийдола къахьегамхой, социалистически декхараш толамца кхоачашделовца баьккхар оаха сок йоахараштa.

Б. ШАКРИЕВ.

ОМСК. Юрта боахама СибарегIен Iилма - тохкама института опытни конструкторски бюро коллективо селекце механизаци яра лабораторе сотрудникашца цхьана хьаяьй селекционни машений комплекс. Цу состава юкъейола сеялка тIаоттаеш йола шасси; наькъалгашта юкъера обработка еш йола фреза; жатка; комбайн. Керда техника тохкаш [?]

СУРТА ТIА: ялат дIадува сеялк тIалатта ше лела шасси.
Ю. ДЬЯКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЮРТА БОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОШТА

Кастта 1971 шера сентябрьски номер кхоачаргья «Сельские зори» яха зональни журнал яздайтарашка. Къилбаседа Кавказеи Центральни Черноземьяи колхозийн совхозийн фермашкареи кхаш леладеча бригадашкареи хьалха латта приемаш ювцаш я из номер.

Журнал дешараштa йовзаргья дикагIйолча колхозий, совхозий, бригадай, фермай, къаьст-къаьстача производстве хьалха латтарий опыт, шоай практически балха тIа цунах пайда эца а кхай хьувкъами хьайбай продуктивности лакхъяра хьалха латтараша даьхха толамаш даха а йиш хургья.

«Сельские зори» яха сентябрьски журнал хьалеллалу «Хьайбай боахам айбара лард» яхача передовой статьяца. Цу тIа дувц общественни хьайбашта доакъараш кийчделга краяшка, областашка, автономни республикашка малагIча хьал тIа да.

Журнала тIа кепатеха я РСФСР юрта боахама Министерства Къилбаседа - Кавказски района керттерча территориальни производственни управлене начальника заместителa В. Конькова язъяь «Кхетамца пайда эца лаьттах» яха статья. Автора йиза анализ ю Къилбаседа Кавказа боахамашка лаьттах пайда эцара наькъашта. ЧоагIа уйла тIайохийт цо цу даькъе Дагестанеи Нохч-ГIалгIайчуи латтача гIулакхашта.

Дика чулоацам а болаш дукха статьяш кепатехай «Кхаш леладечун календарь» яхача рубрикана кIал. Белггала аьлча, лаьрххIа уйла тIа а йохийташ еша могаю оаха «Ялаташ дIадера способаш», «Ялаташ дIаделен тIадаьнначул тIехьагIа мугIарашта юкъеи удобренеш тессар» яха а кхыйола а статьяш.

Цу подборкана юкъе къаьстта теркам тIаозаш я «Фийсай доккхалах» яха Дагестански юрта боахама Iилма-тохкама институтa зIамагIволча Iилман болхлочун М. Абукова статья.

Дуга леладераштa еша къаьстта могаю оаха «Дуга дIадера экономически эффективность лакхъе» яхача рубрикана кIал кепатеха статьяш. Цар тIа ма яра ювц Кубанерча, Донерча, Дагестанерча, Къилбаседа Кавказа дуга леладеча кхыча районашкарча дикагIа болча дуга леладерий къахьегама хьалха латта методаш.

Дика чулоацам болаш статья кепатехай Дагестански юртбоахама института доцента, экономически Iилмай кандидата А. Гаджиева «ЛерхIар — производства поточность» яха статья. Авторо хьадда масалаш а кхувлаш хьахьокх дуга кхеделга «Горьковский» совхозе миштa вIаштIехьдаьккхад, цун экономически эффективность.

Ше леладеча доахангара дукха шура яхара Iоаць шийн опыт ювцаш дагаювл Нохч-ГIалгIай АССР Сунженски района Кирова цIерагIча колхоза доярка — республике дикагIа йола доярка Рыбалко Мария. Цо йоах, знаех, Iилман рекомендацеех кхетамца пайда эцаш, хьинарe къахьегаш хилча цIеча степной фух болча Iаттагара шера пхе тоннага кхаччалца шура яккха йиш я. Рыбалко Марий статьяй цIи а я иштта: «Пхе тоннал тIех яккха йиш йоацаш а яц».

Бетта цкъазза арадувлача зональни журнала сентябрьски номер тIа кхы а дукхa лоархIаме статьяш корреспонденцеши я колхозхойн совхозий болхлойн хьалха латтача практика хьакъехьа язъяь.

Юрташкарча къахьегамхошта дагадохийт оаха, 1972 шера яздайтача «Сельские зори» яхача журнала хIанз подписка дIайолаенна хилар. ХIанзалца из яздайтанза волчо, укх деношка яздайта хьажалаш.

С. ЧЕРВОНЫЙ,
журнала редактор.

Е. М. Бабукована, Н. П. Коровинана, Л. Ф. Самсонована Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Библиотечни гIулакх дегIадоаладеча дика хIамаш карагIдувларахи технически литературана пропаганда ярахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла

БАБУКОВА Елена Михайловнана—Центральни Iилма-технически библиотека директора заместителa.

КОРОВИНА Нина Петровнана — Центральни Iилма - технически библиотека керттерча библиотекара.

САМСОНОВА Людмила Федоровнана — Центральни Iилма-технически библиотека йоккхагIйолча библиотекара.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместитель
М. МАМАЕВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Г. СКЛОКИН.

1971 шера 15 сентябрь.

●

ДОНЕЦКИ ОБЛАСТЬ. «Красноармейскуголь» яхача комбината «Украина» яхача шахта горнякаша дIайолаьй бассейне Сийлахь-боккхача Октябра 54 шу дизара мадоаггIара накъадахара социалистически яхь. Заданел совгIа 165 эзар тонн кIор баккха декхар тIаийцад цо. Яхь лаьцараштa юкъе хьалха латт коммуниста И. Аксенова хьалхле лелаю № 7 йолча участка горнякий бригада.

СУРТА ТIА: «Украина» яхача шахта ворхIаагIча участка горнякий дикагIйола бригада (аьрдехьара аьттехьа хьалхарча мугIаре) Павел Руденский, бригадир Иван Аксенов, Николай Острожный;

(шоллагIча мугIаре) Александр Корнев, Владимир Бугайчук, Анатолий Гапонов, Геннадий Пушкарев.

С. ГЕНДЕЛЬМАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

●

ПАЙДАНЕ ГIУЛАКХ

Тха колхозе дукккхача хана денз кхетадаьд коа тIара оалхазараш леладу гIулакх мел пайдане да.

Тха ферме 100 эзар котам я, ерригача ферма штате 62 саг мара вац, хIара 10 эзар котама гIулакх деш шиъшиъ саг ва.

Ферме мел йола котамаш «русская белая» яхача фух я. Фуашта а дулха а лаьрхIа лелаю уж. Шера хIара котамо юкъера лаьрхIача 200 фуъ ду, во хьокхам бац из. ХIаьта оаха паччахьалкхенна дIалу котамаш — 1,8 килограммага, боргIалаш — 2,9 килограммага кхаччалца дозал долаш хул. ДIадахача шера фермо колхоза бенна пайда 44 эзар сомага кхаьчар. Паччахьалкхенга 3 миллиони 800 эзари фуъ дехкар.

Мишта вIаштIехьдоал тха уж толамаш даха?

Ховш ма дарра, керттера дар да йоагIача тайпара режим лоаттайри, цар дегIа эшаш йола хIамаш шийца дола доакъар телари.

ХIара котама дийнахь 160 граммага кхаччалца концентрированни доакъар лу оаха, из царна тоъал да. Белгалде деза хьалхагIа из доакъар оахош кийчдеш хиннадале, хIанз паччахьалкхено из кийча долаш хьателилга. Цул совгIа баьцадаарий доакъар а эш царна. Цудухьа, Iан замалахь котамашта морковка, свекла тел, хIаьта ахкан замалахь уж хIара птичника юхе долча люцерна, бобовя смесеш дIаийнача кхашка йоажаю. Белгалде деза цхьаькха, цхьадолча боахамашка декъа ялат коа тIарча оалхазараштa Iуйрийна а дийнахьа а тел. Из цар дегIа Iалаьмате новкъа да. Декъа ялат пхьерийна мара тела йиш яц, бус дегIо дикагIа дIаэц цуншара пайдане йола хIамаш.

Аз ма аллара, ахкан замалахь котамаш йоажаю оаха. Мишта вIаштIехьдоакх из гIулакх?

Йиъ птичник я тха, хIараненa юхе карт а йолаш участок я, цига дIаюв люцерна, ялата-бобови смесеш, кхыйола баьцаш. Цу даьгIенашка Iурра денз сарралца лел котамаш яжаш, цул совгIа дийнахь пхезза кхыдола доакъар а тел.

Котамаша дуккагIа фуаш дар доакъарца санча уж дуккагIа дIа-хьа леларца дувзаденна да. Ахкан замалахь атта да деноиш дIаьха да. ХIаьта Iан замалахь деноиш лоаца а долаш сиха баьдъерзача хана? Котамашта сердал йола ди дIаьхдара, уж дуккагIа лелийтара электрически сердал йийхай оаха тхоашта новкъостал де. Iуйрийна 6 сахьат даьлча лотаяь электрически сердал сарахь 8 сахьат даьлча мара йовиц.

Практико хьахьокх котамаша эггара дуккагIа фуаш хьалхарча шин шера делга, цул тIехьагIа цар продуктивность лохлу, тIаккха кхы уж лелаяр пайдане а дац. Цхьабакъда, оаха шин шера а лелаяц уж, хIана аьлча шу доаллацие мустлу уж. хIаьта цу хана 1,5—2 бетта геттара лохлу цар деш дола фуаш, цхьайола котамаш вIалла фуаш ца деш сови. Цудухьа боахама пайдане йоацаш йов из ха. Из ха тIаотташе а котамаш паччахьалкхенна дулха дIалу оаха, цар когаметта хьалхxe а хьакъоастаяь къона котамаш лелаю.

Тха колхозе ца хаддаш теркамбу коа тIарча оалхазарий боахам шербара. Укх шера боабашкаш лелаю ферма хьайийллай колхозе, кхо эзар боабашк мара яц нига хIанзарчоа, тIадоагIача шера 10 эзарнега кхоачаргья уж. Цу гIулакха деррига хьалаш да боахаме — Iамарч, доакъар, даьгIенаш, говзал йола болхлой.

Ферма доаха толамаш тха дикагIа болча къахьегамхой цIераш дувзаденна да. Н. М. Гуринас, Е. И. Дороховас, М. А. Чекмана, А. Е. Клешневас 20 эзар котама гIулакх ду. Планага хьежача хIара котама тIехьара 180 фуъ гулде дезача, цар гулдаьд 203 фуъ. Царца нийсбала гIерт кхыбараш а.

Дукха ха йоаццаш паччахьалкхенга дулха лаьрхIа 20 эзар котам дIаеннай оаха, хIанз дIаяла кийчъеш кхы а 10 эзар я. Октябрьски революце 54 шу дизара сийна яьржача социалистически яхьо вIаштIехьдоалийтаргда паччахьалкхенга фуаши, дулхи дохкара шера план 25 декабре кхоачашъе.

Н. ДЕГТЯРЕВ,
Сунженски района Кирова цIерагIча колхоза коа тIарча оалхазарий ферма заведующи.

ЧУIЕ ЦIЕНОШИ КОММУНАЛЬНИ ПРЕДПРИЯТЕШИ IАННА КИЙЧЪЯР

ГIирсаш хьалдарах доалаш дац гIулакх, болаш бола боахам дикача хьала тIа лоаттабе ха а деза цIеношта технически эксплуатаци яра бокъонаша ма яххара из хургболаш. Цудухьа, чуIеча цIеной-коммунальни боахама Министерства хIара шера чIоагIа уйла тIайохийт чуIе цIеноши кхыйола коммунальни объекташи гуйран-Iан замалахь болх бе кийчъяра.

Июль бетта Нохч-ГIалгIай АССР чуIеча цIеной-коммунальни боахама Министерство приказ техар «ЧуIе цIенош-коммунальни боахам хьатIадоагIача Iанна кийчбарах а йоагоча хIаманцеи электроэнергецеи Iалашбарах а». Цу тIа карарча коммунальни боахама предприятей, управленей, отделий, коммунальни предприятейи благоустройстваи комбинатий беррига кулгалхой декхарийла баьб дIадахача Iай предприятешa баьча балха итогашка бокъонца хьажа а дIадахача шера даь гIалаташ кхы керда ца довлийта а; кийчъяьа чIоагIъяьи мероприятеш шоай ханнахьа кхоачашъяра сихха де доагIар де.

ЧуIе цIеноши коммунальни предприятеши Iан хьалашка болх бе кийчъяра лоаттабу тIахьожам чIоагIбар духьа къаьстта комиссеш вIашагIъехкай Iанна кийчдаь чуIе цIеноши коммунальни предприятей объекташи хьанйе. ЧуIе цIенош-коммунальни боахам Iанна кийчбара балхаш чакхдоахаргдола хайаш оттаяьй, Iан хьалашка болх бе кийча йий хара карарча предприятешка общественни хьажар чакхдаккха лаьрхIад 1971 шера октябре. Хьажара итогаш предприятей коллективай собранешка ювца лаьрхIад.

Цу гIулакха дуккхача предприятешa белгалара болх баьб. Август бутт бовш министра приказ миштa кхоачашду хара аргIанарча коллеге ладийгIар цу дешага. Цига белгалдаьккхар цхьадолча даькъе дикка болх баьбале а, чуIеча цIенощтeн коммунальни предприятештен капитальни ремонт яра даькъе белггалара кхоачамбоацараш хилар. Масала, чуIеча цIеноштa капитальни ремонт яра гIулакх Урус-Мартана, Шаьла, Шелковской, Сунженски, Назрана районашка, эсала лел. Къаьстта во лел Грозне горжилуправлене квартирашка газ чуйиллара балхаш: 1971 шера газ чуйилла езача 324 квартирах бокъонца газ чуйилла яьннараш 88 квартира мара яц.

Дуккхача объекташка газ чуйиллара балхаш дIадоладе йиш йоацаш латт Грозненски ремстройуправлене гIишлон балхаш шоай ханнахьа даь ца дахар бахьан долаш. Масала, газ чуйиллалехьа де дезаш дола балхаш планагIа 115 квартире де дезаш да, хIаьта бокъонца даь даьннадац уж 35 квартире мара.

Белгалдаккханза дергдац, гIишлоцъеча организацешта — Ремстройуправленеи «Чечингазстрой» спецСМУ-неи юкъе даим буваам ца хилар бахьан долаш балхашта чIоагIа новкъарло хулаш хилар. Цудухьа газ чуйилла кийчъяьча Ленина улицагIарча № 6 /22, Ветеринарни 21, Заболотне 92 йолча объекташка гIишлон балхаш хIанз а дIадоладаьдац, хIаьта дуккхача объекташка гIишлон балхаш даь даьнна доацашехьа а «Чечингазстрой» спецСМУ монтажни балхаш деш моттигаш а я.

Геттара во лел йIовхал тела системаш тоаяра балхаш. «Ремстройтреста», сантехническии электромонтажнии балхаш деча специализированни управлене бехкагIа йIовхал телача 137 системах ремонт яь яьнна 55, балхаш деш латташ 4 объект мара яц, хIаьта 78 объекте ремонтни балхаш вIалла дIадола а даьдац.

Иштта эсала ду «Ремстройтреста» гIишлошъеча организацеша коммунальни объекташта капитальни ремонт яреи кердаяраш хьалъяреи балхаш. Масала, спецавтобоахаме, Iалаьмате халача хьала тIа боллашехьа а, новкъостала эшачен бытовойи помещенешта ремонт яра балхаш сацийтад.

Банно-прачечни боахама дуккхагIа йолча объекташка балхаш дац —№ 15 йолча бане котельнеча реконструкция яра, № 1 йолча банеи фабрика-прачечнеи приточно-вытяжной вентиляци йиллара балхаш чакхдахара.

Къаьстта воча хьал тIа ба зелено-паркни боахам. ХIанзара котельни Iай болх бе пайдана яц, хIаьта керда котельни хьалъяра балхаш «Ремстройтресто» геттара эсала ду.

«Ремстройтреста» сантехническии электромонтажнии балхий специализированни управлене хIанз а дIаболабаьбац 1-ча микрорайоне теплопровод хувцара болх, магистральни теплопровода изоляци яра балхаш эсала лел Заводской районе а.

Болхлойн Нуьнкхера лаци [?] юха кхувлача трамвайщикашта чIоагIа хьовзам бу хьалъеш латта хIана пхелагIа шу долаш йола шоллагIа депо яь ца яларо. Укх шера 533 эзар сомах пайда эца безаш, хьалъяь яккха лаьрхIача комплексера балхаш кхоачашде дезаш яр Промстрой, цхьабакъда, таханарча дийнахь пайда ийцар деррига а 163 эзар сом мара дац.

Объекташ шоай ханнахьа Iанна кийчъелга лоархIаме хилар теркал а деш ше оттаь мероприятеш сихагIа кхоачашъяра чакхйоахилга Iалашде деза чуIе цIеной-коммунальни боахама Министерства, котельнешкара деррига ремонтно-гIишлошъяреи сантехническии балхаш пийшкаш лотаю ха хьатIакхачалехьа кхоачашделга вIаштIехьдаккха деза, даим тIахьожам лоаттабе беза чуIеча цIеноштa коммунальни предприятей ремонт елга миштад хьожаш.

Деррига ремонтно - гIишлошъяра балхаш 1971 шера 1 октябрь хьатIакхачале даь дала деза, гаргтарча деношка чакхдаха деза планагIа лаьрххIача тайпара АГВ оттаяреи котельнешта автоматизаци яреи балхаш.

Шерра яржаш латт нийсагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяри Сийлахь-боккхача Октябра баха боагIача тайпара накъабахари духьа лелаю социалистически яхь. Цу дезача цIейна накъа болхаш дэь даьнна хила деза Iан кийчо яра балхаш.

Х. МАГОМАДОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР чуIеча цIеной - коммунальни боахама министра заместитель.

НАЬСАРЕН РАЙОНЕРА ХОАМАШ

Кастта араяргья сеялкаш

Наьсарен района «Октябра 40 шу» совхоза къахьегамхой хьатIадоагIача шерарча хьувкъама лард йоллаш ба. ХIанзлехьа укхаза гурахь ювча культурашта аьха лаьтта 1400 гектар де. Аьхача лаьтта макхаш даьхад, дисковани яьй. Iалаьмате дика къахьегаш, шоай нормаш даим 140 — 160 процент кхоачашъеш ба механизатораш Осмиев Махьмад, Анохин Анатолий, Арчаков Юнус, Гадиев Аьдалбик, Арчаков Муса, кхыбараш.

Складашка цIен а деш бокъонца кийчдеш латт дIаде фу.

●

Кхашкеи фермашкеи балхаш дерашта

ХIанз кхашкеи фермашкеи балхаш дерашта шоай низ ма кхоачча Iалашбе гIерт Наьсарен района болхлой. ТIой-Юртарча, Экажкъонгий-Юртарча станашка, иштта кхычахьа буфеташ яхийтар цар механизатораштa. Царна эггара чIоагIагIа эшаш дола товараш лоаттаду автолавкашца. «Октябра 40 шу» совхоза кхашка каст-каста го йиш я Дударов Мурат тIаваргIа 64—81 номер йола автолавка. Цхьа ди дIадодац Мурат бригадашка, хьайбаш кхоабача фермашка ца хулаш. Лавка чу массаза а наха эша товараш хилийта гIерт продавец. Нахагара заказаш хьайийду, хье ца луш уж кхоачаш-ду. Уж цуна дика гIулакхаш бахьан долаш наха дукха веза из.

Иштта дика болх беш ва «Назрановский» совхоза къахьегамхой хьаштaш кхоачашдеча автолавка тIа ваIа Албогачиев Ахьмад а. Машена тIа болх беш воллаше торгови техникум а яьккха 1962 шера денз къахьегамхой хьаштaш кхоачашдеш ва из. «Назрановский» совхоза къахьегамхоша чIоагIа баркал оал Ахьмада. Царца яхье ваьнна дика къахьегаш ва Албогачиев Салман а. Соахк денна ше 300 сома товараш дехкадале, укх шера 700 сома маьха уж дохка лерхI Салмана.

●

ДIаяккха амброзия

ХIанз тIехь - тIехьагIа, чIоагIа ювцаш а цунах доала зе довзаш а я «Амброзия» яха буц. Мишта лел из дIаяккхара балхаш «Назрановский», «Октябра 40 шу» яхача совхозашка. Хьалха цIи яьккхача боахама аргIе бодача наькъа йистошка тIаьннай из буц. Из дIаякхха дагадохаш цхьаккха саг вац. ХIанз из буц къалуш, йокъалуш латт. Из йокъаллалехьа дIа ца йоаккхе цун гиIодожаргда, тIаккха из кхы дукхагIа тIаяргья. Цудухьа кхы тIехьа а ца теттaш из буц дIаякхкхийта еза цу совхоза кулгалхоша. Иштта во латт амброзия яха буц дIаяккхара гIулакх «Октябра 40 шу» совхозе а. Укхаза ерригача фермашта, наькъашта юххе дукха я уж баьцаш. Из гIулах ТIой-Юртарча юрта Совета сессе дийцад, хIаьта а из дIайоаккхилга тIехьатетташ багIа цу совхоза кулгалхой, хIаьта цунах зе а дарга.

Б. ГАСАРОВ.

15 ДИ ХЬАЛХА

Октябрьски социалистически революце 54 шу дизар дездеш яьржача яхье доккхий толамаш доах «Грознефтехимзаводы» объединене ОРС-а коллективо.

Хьамсарча цIей сийна йоаржаьча цу яхье хьалхара моттигаш а йоахаш селхан 15 ди хьалха шоай 9 бетта планаш кхоачашйирни. Дробянский Феодосий Данилович, Кононенко Василий Петрович, Чакаев Исраила Ахьмад, Амерханян Александр Семенович керте латтача №№ 1, 3, 5, 11 йолча тикай коллективаша.

М. БОТОВ.

АТЕИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ БАЛАРА — ДУККХАГIА ТЕРКО

Къаман школе шоай тайпара да атеистически балха хьалаш. Эггара хьалха белгалдаккха деза, берийн кхуьш боагIарийн дынцара уйлаш миштай ховлга чIоагIа хала гIулакх долга. ХьалхагIа шоай хьехархоех чIоагIа тешаш, царна дегIала балхаш хиина дешархой хийрабоал, юхаувзалуш хул уж дынах тешарахи ца тешарахи дола къамаьл юкъе даьача. Хийра бовлар къаьстта шаьра къоасталу цу тайпарча къамаьла юкъеоза хала долча лаккерча классашкарча дешархоех.

Хьехархоштех воспитателаштех, белггала бераштa эггара гаргагIа латтараштa, массаненачул дикагIа хов шоай дешархошта дагардараш. Цу тайпарча хьехархошта уроке а хов дынцара берий гIулакхаш, царна тоиахьарчар уйлаш. Масала, В. А. Корниенко (№ 3 йола юкъера школа), М. Х. Белхараев (№ 19 йола юкъера школа), Я. В. Багриновцев (№ 6 йола юкъера школа) санна болча дукххача хьехархоша дешархой юкъеоз спутникех, космически наькъех физика урокашка, географе урока тIа — Iалама явленех, биологе урока тIа — тIайоален садоахкен хIамаш хьахиларах, иштта кхыларех долча къамаьла.

№ 6, 7, 12, 19 йолча школашта тIахьожам беча хана анкетированин беседаши яра наькъаца гучадаьлар дешархой дынацара гIулакхаш миштад. Цхьабакъда, чIоагIа дорaлуш бора из болх. Хаттараш дешархоша кхетадеш хила дезар. Цу школашкарча дешархошка укх тайпара хаттараш дир: Дынах хьона хов, хетар фуд? Дынах лаьца малагIа хаттар де безам бар хьа? ГIанаш бакъ хулий?

Тайинача жопаша хьахьокх, дуккха дешархой общественно-политически вахара событеш теркалъеш, газеташи журналаши дешаш, радиога ладувгIаш, кинофильмашка, телевизионни передачашка, белггала аьлча атеистически темаех ярашка хьежаш хилар («Дынах дола бакъдар»). № 6 йолча юкъерча школе «Дына дукъала къовсам лоаттабе безий?» аьнна хаттар даьча дешархоех 95 саго жоп делар, беза, аьнна. Цу школерча дуккхача дешархоша хьадла хьайоах, тоъал дог тешадеш хьахьокх шоаш даьлах ца тешилга, кхетаду Iилманца ды тарлургбоацилга.

Цу дерригача хIамаша хьахьокх, № 6 йолча юкъерча школе атеистически болх дика вIашт Iехьбаьккха хилар. Школе арахец «Къона атеист» яха газет, дына духьаларча темаха хетаяь кийчъяь стендаш я, даим обзор ю «Iилмен вахари». «Iилмен дын» яхача журналий, я кх. дI. Школе атеистически болх дика вIаштIехьбаьккхаб опытни директора В. Ф. Мищенкос кулгаллеча школа ерригача педагогически коллективо.

Атеистически кхетам балара болх геттара во вIаштIехьбаьккхаб СоагIапчарча, Долаковарча, Советскерча, Ачалкхерча школашка. Дукха дешархой ба ды лабеча даьй-ноаной влиянегIа. Хадданза тIагIертта болх бац преподавателаша дешархой материалистически мировоззренех кхеба ра. Уж хаттараш юкъе ца даха гIерт хьехархой. Из бахьан долаш шийделиная 10-ча классашкарча дешархошца дынара цар гIулакхаш миштад а дына Iаьдалаши цIейши пар кхоачашлой а хара аьлча беседаша ВЛКСМ мугIараштa юкъеIнлоаш хулгех дын Iаьдалаш кхоачашелгех пар цхьана дика тардеш хилар хьахьехкар. Дешархошта хан халкъа традицештех дына Iаьдалаштех юкъе фу башхало я. Цудухьа шоай кхетам ца хиларах дувццар ды хиннабецаре дика традицеш а хурсьяцар, яхаш.

Кхетадеш да, дешархочун хьакъехьара соцам алкха анкета тIарча хаттараштa по деннача жопага хьежжа бaь Iе йиш ца хилар. Цунна дагардараши цо денна жопаши вIаши цхьатарра доагIаш дий? Дынцара гIулакхаш сенца дувзаденна да? ХIара дешархочунца къаьст-къаьста лелабу никъ миштa хила беза? Новкъостал миштa дулургда царна? Уж дешаш да дешархошта цIенхаштта атеистически кхетам бала лаьрхIа волча хьехархочоа хьалхашка увтта дезараш.

А. АЛИРОЕВ.
МалгIабика ГорОНО инспектор.

Адам Iуйрийна комбинате балха хьавеча, доттагIаша дег тIара ловца баьккхар цунна.

— КIант ва хьо, Адам! Газеташ тIа хьогI яздаьр дийшад оаха. Хьо тхоай комбинатера хиларах доккхал ду оаха.

Эхь хетташо велакъежар Адам.

— Сенна дувцаргда из. Атта дацар, чIоагIа, маькара бар духьалъотта везаш хиннараш. Бакъда фуннасIа даь а котвала везаш дар гIулакх. Из дата а долаш беррига сай низ, сай хьинар оарцагIдаьккха летар со.

Адама дийцар ше Кишиневе «Дзю-до» яхача кIалтохаргах латара «ДоттагIал» яхача дунен халкъашта юкъерча кагирхой турнире ваха хиларах. Цига дакъа лоацаш хилар Румыне, Монголе, Чехословаке, Болгаре, Куба, Венгре, Польша, Германски Демократически Республика, СССР командаш.

Советски Союза сборни командана юкъе вар вай мехкахо а. Хьалха латтарех цаI вар из. Котало а яьккха, пьедестала тIа эттар Адам. Цига цунна торжественно елар котваьннача луш йола доцо медаль.

* * *

...Минкаилов Адам Нохч-ГIалгIай респотребсоюза производственни комбината мугIарегIа вола болхло ва. Ший мукъа мел йола ха ший дукхаезача спортага дIайохийт цо — кIалтохаргах лата Iомалу. Ши шу совгIа ха я «Локомотив» яхача спортивни общества кIалтохаргах лата Iомавеча секце из уха.

Шерашка тренировкаш ярах шуна йиш хилар кIалтохаргах летарий кIувса тIа хьалхарча мугIарашка отта.

Цо дувц.

— Тха секце Iомалуш 100 совгIа саг ва. Цунах ма хой кагирхой кIалтохаргах лата Iомабала безам боккха болга. Тха тренер Феликс Куцель ва. Из къона ва, бакъда йоккха опыт йолаш ба. Цо тхона гойт тайп-тайпара масалаш, кадай, маькара, денал долаш хила Iомаву. Тренер ше а Iомалуш ва, Нохч-ГIалгIай педагогически института физфакультета студент ва из. Практика хьийха ца Iеш, кIалтохаргах латара теори а хьех цо тхона.

Из ше кIалтохарга латар дезаш ва, тхона дукха а дезадолийт. Из хьахьокх цу секцера кхаь сагах чемпион хиларо. Уж цIераш кхаьчар царга «Локомотив» яхача общества Центральни Совета яхьашка. Секце ба перворазряднихаш а спорта мастера кандидаташ а. Мастера кандидат а хиина дIаэттав Минкаилов Адам а.

Укх шера бIаьсти Армене физически культурай спортех комитето Армянски ССР хьалхара моттиг лацара юкъе дакъа лацара нах бахкийта аьнна хабар дича, цига вахар Адам. Котваьнна цIа а вера.

ХIаьта укх шера аьхки РСФСР хьалхара моттиг яккхара юкъе дакъа лоацаш а хилар. Российски Федераце хьалхара моттиг а яьккха цIавера.

* * *

...КIалтохаргах латача кIувса тIа тренировка еш ба. КIувса тIа вода Адам. Шийх бIубенна ва из. Дукха низи сатеми хила беза приемаш бокъонца йовзара, кийца латаш вар кIалтохара. КIезига къа дац хьега дезар, дIаьта кезига яц дIахо-яха еза кочалонаш а.

С. ВОРОНИН.

ГУЧАЯЬХАЙ КЕРДА ТАЛАНТАШ

Массехк ди хьалха Шаьла района культура ЦIагIа чакхъяьлар района художественни самодеятельноста фестиваль. Из лоархIаме мероприяти чакхъяккхаро торо хилийтар юххьанца сцена тIа баьннача артисташта юкъера дукха талантaш гучаяха. Масала хьаэцаргья вай Майртупарча культура ЦIен художественни самодеятельноста группа. Ала доагIа хIара номер творчески оттаяь хилар. Из вIаштIехьдаьннад ерригa номераш самодеятельни артисташа шоаш увттаяь хиларах. Царех я культура ЦIен художественни кулгалхочо Ильясова Туми шас оттадаь мехкарий халхар, М. Джабраилова оттаяь «Говза лор» яха сатирически инсценировка, В. Сатабаева даьккха «Хьаста йисте» яха илли. Цар репертуара цхьацдола кхоачамбоацараш хиннадале а, лоархIаме да кердадар лаха гIерташи художественни самодеятельностаца боккха безам болаши кийчъяь номераш уж хилар.

Фестивале дакъа лоацаш хиннача самодеятельни коллективашта юкъе белгала яр Курчалоерча культура ЦIен коллектива программа. Кхалнаьха вокальни группа даьккхар И. Дакишвиле «Хьаст» яха илли (М. Мамакаева дешаш). Бакъда фестивале хиннача зрителашта эггара дукхагIа дезаделар «ВIашагIкъастар», «ГIалкхаш» яха Б. Касумова даьха иллеш. Художественни говзал йолаши, хIаьта илленча ший оаз хоза йолаши даьхадар уж.

Зрителаша чIоагIа раьза болаш тIаийцар иштта гIишлой-материалийн гIишлой-индустрен Аргунски комбината «Вега» яха эстрадни инструментальни ансамбль. Къаьстта художественни говзал йолаш яр цхьайола номераш. Царех я «Океан», «Мезори» яха эстрадно-музыкальни пьесаш. Дукха дар иштта йоккхача говзалца даьха иллеш а. Къаьстта чIоагIа тIоараш деттар Унтилова Надеждас иллеш доахаш.

Боккха пайда баьлар фестивале дакъа лаьцараштa. Опыт, говзал дIа-юха эцалга хилар цох, къахьегамхошта салоIам хиларал совгIа.

М. РАШИДОВ.

ТОРГОВЛЕ БОЛХЛОША ГАЗЕТАШ ЯЗДУ

Дукха торговле болхлой ба вай республике. Шерра - шера газеташи журналаши наха яздеча хана цу лоархIамерча гIулакха юстара хилац торговле болхлой а.

Газеташ, журналаш язделга дика дIадоладаьд Грозненски горпищеторга торговле предприятешка. Цу коллективе газеташ яздайтара общественни болх беча Пузанова Валентинас йоах, ерригача тикашка 60 саг общественникаш ба шийна гIо деш. Боккъонца из болх дика чакхбаьннаб №№ 54, 33, 96 йолча тикашка.

МалагIа изданеш язъю прилавка болхлоша? Царна юкъе да «Правда», «Известия», «Советская Россия», «Советская торговля», «Грозненский рабочий» «Ленинан некъ», «Сердало», «Комсомольское племя», дукха тайп-тайпара журналаш.

Из гIулакх дика дIадоладаьд «Гастрономий торга» коллективана юкъе а. Новкъостий Блудови Гинзбурги общественникаш болча № 9, 11 йолча тикашкара болхлоша дукха изданеш яз а еш дика чакхъяьлар подписка.

Машеннаькъа ОРС коллективе из болх беш ва санитарни лор нов. Резник. Советски печать дIайоаржаяра из каст-каста хьошалгIа вахе хул ОРС тикашкей столовешкей. № 1 йолча столове беррига болхлошка газеташи журналаши яздайтад нов. Резника. Дуккха изданеш язъяьй цигара цхьабараша. Масала, Н. Джанхотова яздаьд «Известия», «Советская Россия», газеташ, «Вокруг света», «Крокодил», кхыдола журналаш.

Газеташ яздара тIехьабусаш бац Горпромторга болхлой а. № 6 йолча тика продавеца нов. Гайнутдинова яздаьд «Грозненский рабочий», «Комсомольская правда», «Советская торговля», «Работница» яха журнал. 5 изданеш язъяьй № 12 йолча тика продавеца.

Газеташи журналаши бахача наха юкъе дикагIа доаржадаьрегIа ва № 38 йолча тика продавец Абдулкадыров Махьмад. Цу тика ерригa коллектив язъеннай газеташтех журналаштех.

В. СЕРГЕЕВ.

БУХАРЕСТ. ДегIайоагIаш а, тоалуш а латт Румынски Социалистически Республика столица. Хьалъеш я керда сийрда Iоакъан бетонех зданеш, хьахул керда паркаши скверáши. Города центре хьалъэттай «Интерконтиненталь» яхача гостиница 24 этаж йола здани — архитектурни ансамбла даькъа бух гостиница а театр а долаш.

СУРТА ТIА: Бухаресте бахача наха доккхал деш йола «Интерконтиненталь» яха гостиница.

В. ТЕРЕХОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллей Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, дукхагIча даькъе йоачан а йоацаш, малхбоалехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 24 — 29, Грозне 26—28 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шин буси хувцалуш морхаш а йолаш, йийкхача дохк а долаш, хьалдa лостам боацаш гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура буйсашка 11—16, денoшка 24—29 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЭКСПАНСЕ ПОЛИТИКА

ВАШИНГТОН, 14 сентябрь. ТАСС корр. В. Вашедченкос хьахойт: халкъа торговлей капиталовложенейн проблемаш йовзара президент Никсона хьожаяьча лаьрхIа йолча комиссе доклада тIа шоай портнераштa кхы а боккхагIа политически экономически низ бе гIерт США.

ХIанзза араяьккхача доклада тIа белгалдоакх дунен экономике керттера гIулакхаш леладар США яц хIанз, яхаш. ГIулакх тоадар духьа комиссе йоах «керда реализм» лелае еза американски торгови политике. Кхыча мехкашка американски экспорта еш йола духьаленаш дIаяхараи, дунен халкъашта юкъерча валютни системана США пайдана йолча тайпара реформа яэи кхы а чIоагIагIа тохадала деза.

Доклада тIа къаьстта теркам тIабохийт «кхыча мехкашкара, къаьстта аьлча Латински Америкера, американски капиталовложенеш лораяра».

Доклада автораша тIахьех предприятешта национализаци яра духьал хьалда къовсам лоаттабара, хIаьта кхерам бе лаьрхIа иштта дола мехкаш торгови преференцеех даха деза, «деш дола новкъостал» сопаде а деза.

ЦРУ ЛАОСЕ

ВАШИНГТОН, 14 сентябрь (ТАСС). США Центральни разведывательни управлене дукххача шерашка хьинаре дакъа лоац американски империализмо Лаосе лоаттабеча «къайлагIарча тIема» юкъе. ХIанз укх сахьата ЦРУ хьалхле делаеши по средствам телаши Лаоса патриотически низашта духьал «регулярни доацача» эскара цIерагIа тIом беш кIезигагIа вале а 301 эзар наемник ва.

Из хайнад укхаза араяьккхача тIема низий сенатски комиссе къайлагIарча заседане стенограмма тIарча йоазонах. Цу заседане къамаьл даьд США Лаосерча посоло М. Годле. Посоло мукIарло дир цу мехка ЦРУ еш йола операци 1962 шера йолаенна хилара. США разведывательни ведомствас финансировани еш долча «регулярни доацача» эскараша «Лаосе беча тIема юкъе керттера дакъа» лоац, аьлар цо.

Доазол дехьара

САГА БIАРГА ЦА ВОЙТА КИЙ ТУЛЛА ЗУЛАМХО

Итале гучаяьккхача фашистски герзаца кийчъяьча заговора керте латта аьла Валерио Боргезе хIанз а водда лела. ХьалхагIа оаха белгалдаьккха ма хиллара, укх шера март бетта вIалла хала а доацаш Итале доазол дехьа ваьннав из, «мичахьа ваьннав ца ховш» дIа а вахав. Из лаца еша хиина ордер полицейски архивашка демр къайла а яьккха улл. Тар ккийтта я соглашенена юкъе дакъа лоацача дерригача мехкий территоре тIа зуламхой лехаш йола дунен халкъашта юкъера «Интерпол» яха организаци.

Газеташа деча хоамех, «Iаьржа аьла» геттара дика вах. Бийдда лелача зуламхой йола парикаш, пластически операцеш, хийца баракъаш, кхы йола хIамаш йоацаш лелалу из. Массехкéзза бIаргавайнав из Париже адвокаташца къамаьл деш. Цига из волча яха хиннай цун йоI. Юкъ, юкъе Боргезе письмо дохьийт Итале. Швейцарски курортий штампаш тIайоахкаш хул уж. «Темпо» яхача фашисташа долча газето гIаддаха дуьй: «Аьла геттара атта лелалу Европе гIолла, лаца аьнна деррига приказаш доллаше а. Саг бIарга ца войта кий тулл цунга аьнна хеталу...»

Укхаза гIулакх саг бIарга ца вейтача кийнах латтац. Ка ца йоалаш биса цIур вIашагIбеллар лаца безам боацаш цхьабола нах хилар хургда из эггара хьалха.

ХIаьта цу хана итальянски правосуде маховик ледара кхесташ я, бакъда кхесташ-м я. «Боргезе дош» 104 тешага хьттад следственни органаша. ЛаьрхIа йола комиссой хиннай Флоренце, Милане, Болонье, Генуе яха. Харцде йиш йоацаш дIаэттадаьннад дIадахача шера декабрь бетта Риме герзаца кийчъяь переворот е гIийота хилар. Боргезе кертте латтача «Къаман фронт» яхача ультраадьтехьарча организаце «Къаман авангард», «Керда порядок» яхача а кхыча а неофашистски союзашца хинна бувзамаш гучадаьннад.

Лолкъам нийцараштa юкъе я цементни индустре «паччахьа» Карло Пезенте, воккхача издатела Эдиллио Русконе, пластмассашеча предприятей даьй болча Кастеллей Бонфантей цIераш. Заговора ахча лоаттадеш хинна моттигаш гучайоахаш я. Бакъда правосуди цкъаза меттахье ца хьовш Iеш хул. Масала, Боргезе гIулакха лаьцарех волча цхьанне записной книжка тIара массехк оагIув ейнай «Къаман фронта» члений е цунна тIехьабарий цIераш тIа а йолаш. Цхьацца болча наха новкъарло ю тахан «вIалла а дегабуам бе йиш йоцача боккхийча наьха репутаци кхоачамхиллал кIоарга йовзара а царех шекваргвола хIама дара а.

«Вешта» аьла ше а гIерт реабилитировании а волаш Итале юхава, цхьаккха таIазар а ца хулаш неофашисташ юха а шоаша леладаьр дIахо дохьалургдолаш болга дIахьокха. Бакъда, ховш мадарра, апелляци еннаяц Валерио Боргезе адвокаташта. «Iаьржа аьла» суда хьалхашка оттавезаш ва. Из лохаши лоацаши дола гIулакх чIоагIа дIаьхденнад—кх. Цо дагадохийт Итале Iаьдал бе доалларашта юкъе неофашизма овлаш кIоаргахилар.

В. АРДАТОВСКИЙ,
АПН соб. корр.

Рим.
(Телефонаца).

«ВАХА ХАЛА ДОЛА МОХК»

Иштта керте а яздаь араяьккхай «Гардиан» яхача английски газето Израила экономически хьалах йола статья. КIезиг - дукха лоац а еш из статья лу АПН читателашта оха.

Хьана лаьрхIа я Израила паччахьалкхе? Хьан хьашташ кхоачашду цо, хьан хьал Iалашду цо? Мехка чухь халагIа да цу хаттара жоп дала мехкал араьхьчул. Дезал а хиина дIаболабеннараштa чуIе фусам Iалашъяра проблема дIаялап ший паччахьалкхен чухь гражданин хиларах. Царна баха моттиг яц, хIана аьлча спекулянташа лаьттан мах эцалургдоацаш лаккбаьб... Израилера вIаьхеллаи къелан юкъера белгалонаш дукккхача кхыча мехкашкарчул къаьгагIа я.

Израильтянаш укх тIеххьарча хана дукхагIа де баьннаб цу тайпара хаттараш, бакъда царна дола жоп дац. ТIом сецачул тIехьагIа шу даьннад. Эскара эшар лоаттадеш бола подрядчикаши промышленникаши цу хана чухь бIаьхий хиннаб, чIоагIа кадай хьийзаб квартираш лаьттен доххаш бола базархой. ХIаьта мугIарегIа болча израильтянашта баха моттиг яц. Маьхаши налогаши хадданза лакхлу. Цу дерригане а чIоагIа эгIазбуг мехка баха нах.

Нах къаьстта эгIазбахар израильски фунта девальваци хиннача тIехьагIа, ше хьахиннача хьалхарча сахьаташке а зе дир цо къеча наха.

ХIанз кхоачамболаш дац «ТIехкар эзагIа хьоарчаде деза вай» алар — из да укх кIирагIа финансай министра Пинхас Сапера аьнар. БIаьхийчарси къелуш латтараштей юкъера юкъ тIа-тIа йоккхагIа ма хулий...

Цудухьа израильтянаш «хала» хаттараш де болабеннаб. Духьал иштта дола гIулакхаш ду «Iаьржача пантераша». Цу Iаьржа цIока долча кагийча наха демонстрацеш ю бахача наха юкъе бокъонех баьхачарех дукхагIа болча малхбоалерча жугтий цIерагIа. Дукха ха йоацаш демонстраци яьчул тIехагIа «Iаьржача пантерий» беррига кулгалхой набахта бехкар...

«Сендухьа летт вай — хаьттар сога девальваци хиннача шоллагIча дийнахь Израиле вахача саго. Со лерттIа воахалац, хIаьта лелача гIулакхашка хьежача иштта воахалургхиларга дог доахилга а ялац. Укх мехка ваха виса бахьан гуш вац со...».

Дукха ха йоацаш иммигранташта хьожаяь хиннача квартираш ка бокъо а йоацаш чухайшабар хIаьтта хьахинна къона дезалаш, шоашта чуIе фусам ялар хьа а дехаш. Iаьдало ше тIа-тIа дукхагIа леладу хьал толхадеш дола гIулакхаш. Масала, нах чубаха моттигаш дикага хилийтара дика квартал хьалъе йолайир. Иерусалима цхьан къечен геттара дукха нах бахачен районе. Хьалъяь яьнначул тIехьагIа «лаккерча класс сах» болча иммигранташта дIаелар из. ХIанз цига бах иммигранташ, дукхагIбараш США-ра баьхкараш а болаш. Берригача мехка да хозача цIеноштa юххе миска, геттара дукха нах баха горнигаш.

Финансай министрех бола тешам массаза кIезига хул девальваци хинначул тIехьагIа. Къаьстта цхьаккха а тешац хIанз Сапирах девальваци ярагIа деррига маьхаш лаккхургдац цо яхеш хиларагIа. Бакъда дукххача товарий маьхаш лакхденнад министра Сапира пурамагIа...

ГIулакх иштта хилара бахьанех цаI да, доазон тIа сатем болаш яле а, обороhана еча расходашка къаман бюджета доккха дакъа дIадодаш хилар. ХIанз Израила арахец шийна эша дукха герзи тIема техникех. ТIом сеца лини чIоагIъярца цхьана «оборонни подрядчикий» керда класс хьахиларга кхоачадаьд цо гIулакх. Из тайп-тайпарча вахах латташ я. Цунца ва Суэцки канала йисте сангараш йоахаш хиина бульдозер яр а. Тель-Авива пригороде электронни оборудовани еш вола промышленник а. Шерра дувцаш да подрядчикашта пайдане дола договораш дарал совгIа, из «керда класс» мугIаерIболча наха чIоагIа Iаткъаш йола налогаш таккхара кIалхарьяла хIилла йолаш а я яхаш...

Израиле массаза а хиннаб арахьарча политика наькъа духьал бола нах. Дукха ха йоацаш вий эIамигача саго аьлар эскаре гIулакх ле гIоргдац тхо, хIана аьлча оаха дийшад израильтянаша IарбаштA духьал яь цхьайола рейдаш дукхагIча даькъе тIема гIулакхашта а йоацаш политически гIулакхашта яьй, яхаш.

Экономически хьала раьза ца хилар Израила ерригача паччахьалкхен системана духьалбовлара болча тIахьехамга доалаш латт.

(АПН)

ХЬАЖА, ЛАДУВГIА

16 сентябрь

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Дешархошта. «Нецгун» яхача клуба призякха. 18.30 — «Идеологически къовсами цхьоагIон гIулакхаши» яха академика Константинов къамаьл. 19.00 — «Лоамай Iуйре» яхача альманаха оагIонаш гIа гIолла (гIалгIай меттала). 19.25 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.50 — Шоана бераш. 20.00 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 20.15 — Передачай программа. 20.20 — «Ха». Информационни программа. 20.50 — «Иван Никифоровичаца Иван Ивановича къовсам миштa баьккхар» яхача повестах йола телевизионни спектакль. 21.50 — Музыкальни орбита тIа. Польски эстрада артисташа иллеш доах.

РАДИО:

6.30 — «Пятилетка къахьегама гуйре». Юрта боахама болхлошта (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненски рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъе» (нохчий меттала). 8.40 — Лист. Концерт (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 9.15 — «Партийни просвещене система дешара шу долалуш» (эрсий меттала). 9.40 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал (нохчий меттала). 9.50 — Ашараш. 10.00 — Москва. 16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — Къона тIехье кхетамца кхееш барех «Хьехархо» яха очерк (гIалгIай меттала). 16.30 — Юрта боахама къахьегамхошта дола концерт. (эрсий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 18.40 — Москва.

17 сентябрь

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Бераштa бола фальм. 18.30 — Актуальная камера. Передача ю Рябчиковe. 19.10 — КПСС 24-ча съезда соцамаш кхоачашде. «Красный молот» заводе кердадар. (гIалгIай меттала). 19.20 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай, эрсий меттала). 19.40 — Хоамаш. Реклама. 19.50 — Шоана бераш. 20.05 — «Электроприбор». Завода художественни самодеятельноста коллективе. 20.55 — «КъайлагIара монах» яха художественни фильм. 22.35 — Передачай программа. 22.40 — Интервидени. Баскетболах йола Европа чемпионат. (МаIа нах). Германе Федеративни Республикера передача.

РАДИО:

6.30 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Мехкашкец континенташкей гIолла» яха беседа (гIалгIай меттала). 8.40 — «Парте планаш — халкъа планаш» (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 9.15 — Кавказа халкъий ашараш (гIалгIай меттала). 10.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Иллеца доттагIал долаш болчарна дола концерт. (нохчий меттала). 16.30 — «Ленина парте мугIарера вар» (гIалгIай меттала). 16.45 — «Дерригача вахар чу» яха радиоочерк (эрсий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 18.40 — Москва.

18 сентябрь

ТЕЛЕВИДЕНИ

10.55 — Передачай программа. 11.00 — «УнахцIено» Iилман — познавательни программа. 11.30 — Хаттараштa жоп лу СССР гIишлон - материалий промышленноста министра новкъоста Гришманова. 12.00 — Хьуна промышленноста болхлой эзвеках дола концерт. 12.45 — Киноникъбархой клуб. 13.50 — «Самолет гIатташ бола никъ» яха художественни фильм. 15.00 — Хьуна дай. 15.10 — Хьуна болхлошта дола концерт. 15.40 — «Кафт». Музыкальни телевизионни фильм. 16.10 — Хьайбай дуне тIа. 17.20 — Ирланде бераникаши хьалхара передача. 17.50 — Бераштa «КIаьнки морхаши». Мультфильм. 18.00 — Кердадараш. 18.05 — Литературни дешараш. Чайковский. «Блокада» романера дакъа (хьалхара дакъа). ДIадеш автора. 18.35 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. (нохчий меттала). 18.50 — Кхоллараштa арахьарча сердало» яха художественни фильм. 20.10 — Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне эстрадни группа концерт. (нохчий меттала). 21.10 — Передачай программа. 21.15 — Кинопанорама. Передача ю кинодраматурга Каплера. 22.40 — Интервидени. Баскетболах йола Европа чемпионат. (МаIа нах). Германе Федеративни Республикера передача.

РАДИО:

6.30 — «Юртара вахар». (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Къонах» (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — Концерт (эрсий меттала). 16.00 — «Рай деношкара нохчий поэза» яха литературни передача (нохчий меттала). 16.20 — «Обществон закони» яха передача (гIалгIай меттала). 16.40 — Чергизбиева иллеш (нохчий меттала). 17.00 — Москва. 18.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 19.00 — Москва.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина урам 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора гIон —3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийна вахарей, культурай, промышленностей отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделей бухгалтерей — 2-60-71.

«Грозненский рабочий», издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ051201. Заказ № 8824.